

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2023/24:39

Fredagen den 24 maj

§ 1 Utrikesfrågor – försvar

Försvarsminister Pål Jonson

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor –
försvar den 14 november 2023

Återrapport från informellt möte i rådet den 31 januari 2024

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor –
försvar den 22 april 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor – försvar den 28 maj 2024

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar försvarsminister Pål Jonson med medarbetare varmt välkomna till sammanträdet i EU-nämnden. Vi ska se till att släppa iväg dem i tid till den särskilda debatten i kammaren klockan 9.

Vi börjar med återrapporterna. Vill statsrådet säga någonting från återrapporterna?

Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Låt mig säga några korta ord om de här tre mötena.

EU:s försvarsministermöte den 14 november 2023 började med en informell frukost med Natos generalsekreterare Stoltenberg om kritisk infrastruktur med fokus på Östersjön. Därefter fokuserade försvarsministermötet på EU:s stöd till Ukraina. Ukrainas försvarsminister Umjerov deltog genom ett förinspelat videomeddelande. Diskussionerna berörde främst läget på marken i Ukraina, genomförandet av EU:s trespårsstrategi för artilleriammunition – EU:s framtida säkerhetsåtagande till Ukraina samt Ukraine Assistance Fund.

Samma frågor stod i fokus även på EU:s informella försvarsministermöte i Bryssel den 31 januari. Även här deltog Ukrainas försvarsminister Umjerov med ett förinspelat videomeddelande. Ministrarna diskuterade också EU:s insatser i Sahel och Röda havet. Även EU:s så kallade försvarsberedskap diskuterades under mötet.

Låt mig också kort säga några ord om utrikesministermötet i Luxemburg den 22 april, där även vi försvarsministrar deltog. Den fokuserade mycket på att diskutera Rysslands aggression mot Ukraina. Diskussionerna berörde då främst det kritiska läget på marken, Ukrainas militära behov, EU:s stödinsatser till Ukraina samt den fortsatta implementeringen av EU:s trespårsstrategi för artilleriammunition.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar så mycket för informationen.

Vi går över till information och samråd inför mötet i rådet den 28 maj. Vi börjar med dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är en informationspunkt.

Anf. 4 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! På dagordningen för FAC – försvar den 28 maj står tre dagordningspunkter: Aktuella frågor, EU:s stöd till Ukraina och Försvarsberedskap. Under den första dagordningspunkten informerar EU:s höga representant Josep Borrell om aktuella frågor på det utrikes- och försvarspolitiska området. Även om ståndpunkter i dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag bara säga några ord om vad som eventuellt kan dyka upp.

HRVP kommer troligen att ta upp ett urval av EU:s militära insatser med fokus på Röda havet och Sahel. Därtill förväntas utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga, RDC, beröras. Under Aktuella frågor förväntas HRVP även informera om resultatet av den inledande fasen av den strategiska översynen av det permanent strukturerade samarbetet och Pesco.

Sverige har spelat en aktiv roll i den här processen. Exempelvis har regeringen framhållit att det är viktigt att Pesco bidrar till konkreta resultat och operativ förmåga som fyller strategiskt viktiga förmågegap. Regeringen anser också att det bör bli lättare för olika Pescoprojekt att samarbeta med varandra och att det fortsatt bör finnas goda förutsättningar för tredjeländer att delta i olika Pescoprojekt.

HRVP förväntas också ta upp att medlemsstaterna i april enades om uppdaterade politiska åtaganden om att förbättra den militära rörligheten i Europa. Det som heter Military Mobility Pledge innehåller åtaganden som syftar till att underlätta genomförandet av storskaliga förflyttningar av militär trupp inom och bortom unionens gränser. Regeringen har tagit en aktiv roll i denna process, bland annat genom att driva på vikten av samarbete mellan EU och Nato i frågan. Det återspeglas också i de uppdaterade åtagandena.

Anf. 5 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, EU:s stöd till Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 6 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Under denna dagordningspunkt väntas fokus ligga på de olika initiativ som tagits för att förse Ukraina med artilleriammunition och luftvärn: stödet genom den europeiska fredsfaciliteten EPF, den militära utbildningsinsatsen Eumam Ukraina och EU:s säkerhetsåtagande gentemot Ukraina. Ukrainas försvarsminister Umjerov och en representant från Nato förväntas också preliminärt delta under den här dagordningspunkten.

Situationen vid fronten är mycket svår. Ukraina har fortfarande omfattande och akuta behov av stöd med luftvärn, stridsfordon och ammunition. Ett antal initiativ har tagits av flera av EU:s medlemsstater

för att förse Ukraina med luftvärn och artilleriammunition. Regeringen utvärderar kontinuerligt olika bidrag som finns för att säkerställa ett starkt och långsiktigt militärt stöd till Ukraina. Låt mig kort nämna något om dessa initiativ.

Tyskland lanserade i april ett initiativ om luftförsvar i syfte att stärka Ukrainas luftförsvar inom korta tidsförhållanden. Regeringen avser att besluta om att stödja det tyska initiativet och planerar initialt ett finansiellt bidrag till det.

Tjeckien har på världsmarknaden identifierat stora mängder artilleriammunition som kan anskaffas med relativt kort leveranstid. Den första leveransen till Ukraina förväntas ske i slutet av maj eller i början av juni. Regeringen har beslutat om att stödja det tjeckiska initiativet med 30 miljoner euro. Vid sidan av det tjeckiska initiativet har även Estland nyligen lanserat ett liknande initiativ.

Gällande stödet till Ukraina genom den europeiska fredsfaciliteten ser regeringen positivt på att rådsbeslutet om Ukraine Assistance Fund nu är fattat. Regeringen kommer att fortsätta att verka för flexibilitet rörande vad som är stödberättigat, oavsett om det är donationer från befintliga lager, enskilda eller gemensamma inköp eller upphandling. Regeringen anser att det främsta syftet inom UAF måste vara ett starkt och långsiktigt stöd till Ukraina. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vid allmänna rådets möte den 21 maj fattades beslut om nästa steg i att använda den extraordinära avkastningen från den ryska centralbankens immobiliserade tillgångar för att stödja Ukraina inklusive genom militärt stöd via EPF. Det kommer att beröras på försvarsministermötet. Regeringen anser även här att det är viktigt att värna flexibiliteten för hur avkastning kan användas inom EPF i syfte att maximera stödet till Ukraina. Utrikesministern kommer senare under sammanträdet att redovisa frågan mer i detalj.

HRVP väntas också vid mötet informera om hur arbetet med EU:s säkerhetsåtagande till Ukraina fortgår. Regeringen verkar för att dessa åtaganden ska vara långsiktiga och ambitiösa och utgå från Ukrainas behov. Det är viktigt att en överenskommelse nås snart.

Slutligen välkomnar regeringen att Eumam Ukraina har utbildat ungefär 50 000 ukrainska soldater och avser att utbilda ytterligare 10 000 under sommaren. Sverige fortsätter att bidra med instruktörer till insatsen i det tyska styrkehögkvarteret.

Anf. 7 ANNA LASSES (C):

Fru ordförande! Jag har absolut inga invändningar. Jag tycker att regeringen generellt sett gör ett gott arbete och att det är oerhört bra att Sverige fortsätter att vara så drivande och att stödet till Ukraina verkligen fortsätter. Det här är en av de absolut viktigaste frågorna i Europa just nu.

Med detta sagt vill jag framföra att vi från Centerpartiets sida undrar hur det går med detta med Jas. Behovet av Jas är ju en fråga som vi har lyft länge. Detta är också någonting som verkligen efterfrågas av Ukraina. Det är en fråga och ett medskick. Jag har hört och förstått att det är på gång men önskar att det skulle kunna gå något snabbare.

Till sist vill jag poängtera att jag tycker att det är oerhört positivt att Sverige hela tiden utgår från Ukrainas behov och önskemål och att den flexibiliteten finns.

Anf. 8 MARKUS SELIN (S):

Fru ordförande! Jag ska försöka vara väldigt rapp. Många av oss har en lång dag framför oss.

Jag tackar försvarsministern för redogörelsen. Vi hade en god möjlighet och ett bra läge att ställa frågor och ha en dialog i går i försvarsutskottet. Vi har ingen avvikande ståndpunkt. Vi socialdemokrater vill tacka försvarsministern för hans engagemang gällande Ukraina.

Jag tycker att det är bra att vi nu har en samsyn. Signalen som kommer, även i det skriftliga, är att ASAP, ammunitionsprojektet, blev ett misslyckande, och det har jag haft många anledningar och skäl att framföra det senaste året. Läget är mycket svårt. Jag instämmer med försvarsministern. Det tappra folket i Ukraina slåss bokstavligen för oss och för sina liv just nu.

Socialdemokraternas hållning i den här frågan kan egentligen sammanfattas med två värdeord. Vi vill att stödet till Ukraina ska fortsätta och öka, enkelt uttryckt. För oss socialdemokrater har själva sammanhållningen i den här frågan ett egenvärde, med tanke på de krafter som finns runt om i Europa.

Med det sagt angående sammanhållningen är det med stor bedrövelse jag ser partiledaren för det största av de partier som ingått Tidöavtalet uttrycka sig så plumpet angående stödet till Ukraina. Det är väl första gången jag lyfter den här frågan, och försvarsministern behöver inte kommentera det. Jimmie Åkesson talar om "en övre gräns för Ukrainastöd". Fortsättningen är än värre: "Ammunition är väldigt dyrt. Man spränger iväg miljarder varje vecka och ändå är det väldigt svårt att mäta sig med den styrka Ryssland har." Exakt det här vill vi inte se framöver. Det här sista behöver som sagt försvarsministern inte kommentera. Jag betvivlar inte försvarsministerns engagemang i frågan.

Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru ordförande! Det känns som att det senaste inlägget kanske inte riktigt hörde hemma i EU-nämnden. Jag vill bara få fört till protokollet att vi från Sverigedemokraternas sida är väldigt nöjda med att nyligen ha ingått en överenskommelse med regeringspartierna om ett långsiktigt kraftigt stöd till Ukraina. Det tycker vi är positivt och roligt. Vi hoppas att det är fler partier i Sveriges riksdag som tycker att det är bra att vi nu har fått ett långsiktigt stöd till Ukraina på plats, eller i alla fall en överenskommelse om det.

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Låt mig inledningsvis på principiell nivå säga att regeringen värnar om en bred samsyn kring säkerhets- och försvarspolitiken, framför allt Ukrainastödet. Sverige har donerat 15 paket, och alla åtta partier har ställt upp bakom 14 av dessa paket. Det är en styrka för Sverige när vi hittar de här långsiktiga överenskommelserna, inte minst i en så angelägen fråga som Ukrainastödet.

Diskussionen om ett bilateralt stöd från Sverige till Ukraina inom ramen för stridsflygskoalitionen kommer inte att vara föremål för EU-mötet som sådant. Vi för en dialog beträffande hur vi på bästa sätt kan stärka det ukrainska luftvärnet och det ukrainska luftförsvaret inom ramen för de andra 16 länderna som ingår i stridsflygskoalitionen, och vi har en nära dialog även med Ukraina beträffande den här frågan.

Beträffande frågan angående EU:s trespärsstrategi för artilleriammunition är det naturligtvis så att den uttalade målsättning som man hade om att nå en miljon artillerigranater inte har uppnåtts på ett år. Man får kalla en spade för en spade, tycker jag. Det som är positivt i det här avseendet är att åtgärder görs för att öka produktionsförmågan, och man kan också ta fasta på att målsättningen är att man inom EU ska ha förmågan att producera ungefär 1,4 miljoner artillerigranater vid årets slut. Det är en uppgift som försvarsindustrikommissionär Breton har anfört kopplat till detta.

Att produktionsförmågan nu går upp är nödvändigt, och låt mig också understryka att Sverige proportionellt sett har tagit ett stort ansvar också kopplat till artilleriammunition i förhållande till många andra länder.

Anf. 11 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går över till dagordningspunkt 5, Försvarsberedskap. Även detta är en diskussionspunkt.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Vid försvarsministtermötet kommer även EU:s försvarsindustriella beredskap och tillgång till finansiering för försvarsindustrin att diskuteras. EU-nämnden har via det fakta-PM som skickades från Regeringskansliet informerats om kommissionens meddelande om en europeisk försvarsindustristrategi, den så kallade Edis, och förordningsförslaget om ett europeiskt försvarsindustriellt program, det så kallade Edip.

Regeringen anser att det på grund av det säkerhetspolitiska läget finns ett behov av att stärka den europeiska försvarsindustriella och teknologiska basen. Regeringen stöder därför ambitionen och målsättningen med strategin och förordningsförslaget.

I de pågående förhandlingarna om förordningsförslaget fokuserar regeringen på att tillse att Edip stöder en bred, öppen och konkurrenskraftig marknad och möjliggör den svenska försvarsindustrins deltagande. Samarbete med partner utanför EU, såsom Storbritannien och USA, är viktigt inte minst utifrån försörjningstrygghet och att leveranskedjorna ofta är internationella.

EU behöver även bidra till återhämtning, återuppbyggnad och modernisering av Ukrainas försvarsindustri. Regeringen välkomnar denna ambition i Edip. Ett närmare samarbete mellan europeisk och ukrainsk försvarsindustri är av yttersta vikt både för Ukrainas framtid och för Europas säkerhet.

Regeringen anser att en möjlighet för att förstärka finansieringen av försvarsindustrin är att se över Europeiska investeringsbankens villkor för finansiering av säkerhet och försvar så att dessa bättre överensstämmer med EU:s prioriteringar. Det skulle kunna innebära att man diskuterar och

omvärderar listan över uteslutna verksamheter samt omprövar EIB:s utlånepolicy för försvarsindustrin och andra restriktiva element. Detta ska göras samtidigt som påverkan på EIB:s riskprofil beaktas och EIB:s finansiering värnas. Regeringen anser att hinder för finansiering från privat sektor också bör åtgärdas.

Slutligen vill jag också informera om ett styrelsemöte i Europeiska försvarsbyrån, EDA, i anslutning till försvarsministtermötet. Mötet väntas i huvudsak behandla resultaten av EDA:s strategiska långtidsöversyn och byråns preliminära utvärdering av den samordnade årliga försvarsöversikten, den som heter CARD 2024.

Anf. 13 MARKUS SELIN (S):

Fru ordförande! Vi hade tillfälle att diskutera det här även i går på försvarsutskottet, och vi socialdemokrater har ingen avvikande ståndpunkt.

Vi tycker att innehållet är okej. Det är bra. Vi socialdemokrater brukar betona vikten av svensk försvarsindustri. Det är högteknologiska jobb i hela landet – i Karlskrona, Trollhättan och Örnsköldsvik.

Vi välkomnar både strategin och programmet och särskilt den nya skrivningen om att även Storbritannien och USA ska vara aktuella. Det är av stor vikt för svenska företag.

Om jag ska sammanfatta det här får gärna ett plus ett bli tre så att det blir jobb både i Toulouse, Düsseldorf och i Sverige och inte bara i Toulouse och Düsseldorf.

Anf. 14 JACOB RISBERG (MP):

Inte heller vi har någon avvikande ståndpunkt men en liten farhåga.

Jag tycker att det är jättebra med de här mekanismerna, framför allt för att kunna underlätta för stödet till Ukraina från europeiskt håll. Det är jätteviktigt, och det är också väldigt viktigt att europeiska skattebetalares pengar används på effektivast möjliga sätt inom krigsmaterielindustrin så att vi inte köper för dyra saker och så vidare.

Däremot finns det alltid en farhåga att den här typen av program leder till en ökad krigsmaterielexport utanför Europa, och det är i så fall någonting som vi är väldigt skeptiska till. Det gäller alltså att fokusera det här så att det inte bidrar till en ökad militarisering av EU utan att vi använder EU framför allt som en politisk organisation och kanske fokuserar mer på Nato när det kommer till försvarsfrågor framöver.

Anf. 15 DANIEL RIAZAT (V):

Jag skulle vilja följa upp den avvikande ståndpunkt som Vänsterpartiet har haft sedan tidigare gällande ökad militarisering.

Från Vänsterpartiets sida står vi bakom de delar som handlar om stärkta samarbeten med Ukraina. Frågan är dock betydligt större än Ukraina och handlar bland annat om ökad militarisering, något som Vänsterpartiet motsätter sig. Därför anmäler vi en avvikande ståndpunkt. Förra gången tror jag att både V och MP gjorde det, men vi följer upp den avvikande ståndpunkten nu.

Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Jag tolkar detta som kommentarer och inte några uttryckliga frågor.

2023/24:39

24 maj

Låt mig bara säga kopplat till Edip att det inte finns någonting i Edip som är fokuserat på exportfrämjande. Vad det handlar om är att erfarenheterna från kriget i Ukraina visar hur viktigt det är att ha en stark försvarsindustriell bas om man ska förse Ukraina med luftvärnssystem och artillerisystem, därav att man ser över de regler som till exempel har omgett Europeiska investeringsbanken. Jag vill bara förtydliga att det är kopplat till själva inriktningen på Edip.

Den andra intentionen, som sagt, är att Edip också ska bidra till att bygga upp den ukrainska försvarsindustrin som är väldigt central för att Ukraina långsiktigt ska ha en tillräckligt stark försvarsförmåga.

Anf. 17 JACOB RISBERG (MP):

Jag inser att Daniel Riazat uttryckte precis det som jag befarade. Jag kände inte riktigt till att vi hade haft en avvikande ståndpunkt tidigare. Självklart ställer jag mig bakom den även nu.

Anf. 18 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande mening från Vänsterpartiet och Miljöpartiet angående ökande militarisering.

Vi går till dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Har statsrådet något att rapportera där?

Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Ingenting, fru ordförande.

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsrådet med medarbetare för i dag och önskar en bra debatt i kammaren alldeles strax – och kanske lite bättre luft, vem vet! Det är lite kvavt här inne.

Tack för i dag!

§ 2 Utrikesfrågor

Utrikesminister Tobias Billström

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 22 april 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor 27 maj 2024

Anf. 21 ORDFÖRANDEN:

Då hälsar vi utrikesminister Tobias Billström med medarbetare varmt välkomna! Vi börjar med återrapporten. Vill statsrådet säga något på den punkten?

Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! EU-nämnden har mottagit skriftlig återrapportering från rådets möte den 22 april. Jag har inget att tillägga.

Anf. 23 ORDFÖRANDEN:

Då övergår vi till information och samråd. Först ut är dagordningspunkt 3, Aktuella frågor, som ju är en informationspunkt.

Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru ordförande! Rådets nästa möte hålls den 27 maj i Bryssel, och på dagordningen står aktuella frågor samt två diskussionspunkter: Rysslands aggression mot Ukraina och situationen i Mellanöstern. Som ordföranden helt riktigt sa är det först aktuella frågor. Den höga representanten Josep Borrell väntas som vanligt ta upp olika ämnen under punkten Aktuella frågor. Även om ståndpunkten om dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag säga några ord om vad vi tror kan komma upp.

Vi har fått information om att HRVP har för avsikt att ta upp utvecklingen i Georgien, vilket Sverige välkomnar och tillsammans med likasinnade har verkat för. Den nyligen antagna lagen om utländskt inflytande är inte förenlig med EU:s normer och värderingar. Antagandet innebär i stället att Georgien rör sig bort från sitt uttalade mål om att nära sig EU.

Sverige har varit mycket tydligt i frågan genom uttalanden i nationell kapacitet i nordisk-baltisk utrikesministerkrets och inom EU. Vi har också fört fram våra ståndpunkter direkt till den georgiska regeringen.

Den 7 maj besökte bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell Tbilisi och träffade Georgiens president, premiärminister, utrikesminister, civilsamhälle och opposition. Sverige har också lyft frågan när georgiska företrädare har deltagit i informella GAC och i Nordatlantiska rådet.

Den 10 maj skickade jag tillsammans med elva andra EU-utrikesministrar ett brev till den höga representanten och kommissionen med önskemål om redogörelse för hur den nya lagen påverkar de reformsteg för EU-närmandet som kommissionen lade fram efter Europeiska rådets beslut om kandidatstatus i december i fjol.

EU bör fortsätta att skicka tydliga budskap till den georgiska regeringen om lagens negativa påverkan på landets EU-närmande, samtidigt som vi fortsätter att stödja det georgiska civilsamhället. Detta är inte minst viktigt inför höstens parlamentsval i Georgien. Den höga representanten

och kommissionen bör göra en översyn av konsekvenserna för Georgiens relation med EU, inklusive för EU-närmandet och för EU-stöd.

2023/24:39
24 maj

Vi har fått uppgifter om att HRVP också väntas ta upp Venezuela för att informera om rådets beslut den 13 maj om sanktioner i linje med EU:s mål att verka för fria val och demokratisk utveckling i landet. I oktober 2023 undertecknade den venezuelanska regimen och oppositionen det så kallade Barbadosavtalet, en överenskommelse som bland annat föreskriver att landet ska hålla presidentval under året. Valdatum är satt till den 28 juli 2024.

Efter Barbadosavtalet införde USA sanktionslättnader, och EU beslutade att förlänga sin sanktionsregim med endast sex månader. Ett av kraven för sanktionslättnader var att förbuden mot oppositionens primärvalsvinnare María Corina Machado skulle hävas. Den 26 januari 2024 beslutade dock Venezuelas regimkontrollerade högsta domstol att förbjuda Machado från att inneha något offentligt ämbete under 15 års tid. Diskvalificeringen utgör en tydlig överträdelse av Barbadosavtalet.

Mot bakgrund av utvecklingen förlängde EU den 13 maj de restriktiva åtgärderna till och med den 10 januari 2025, det datum då presidentinstallationen förväntas ske. För att stödja en demokratisk valprocess valde dock EU att tillfälligt suspendera tillämpningen av reseförbudet för ordföranden för den venezuelanska valmyndigheten och för tre tidigare anställda vid myndigheten. Dessa åtgärder är riktade, gradvisa och flexibla och kan skalas upp, utvidgas eller återtas beroende på utvecklingen i landet.

Anf. 25 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Givet händelseutvecklingen i Georgien är det verkligen viktigt att detta kommer upp, även om det jättegärna hade fått vara en diskussionspunkt. Men det är bra att Sverige har gjort ansträngningar för att Georgien ska tas upp på kommande FAC.

Kritiken har med rätta varit omfattande mot Georgiens ledning – Georgian Dream eller Georgisk dröm – för att man går vidare med agentlagen, som ju så tydligt är inspirerad av vad som har gjorts i Ryssland och Belarus. Man tystar civilsamhället, fria medier och slår ned på alla dem som kämpar för en demokratisk utveckling i landet och för mänskliga rättigheter.

I veckan träffade vi socialdemokrater i utrikesutskottet, tillsammans med en moderat kollega från utskottet, den regionala chefen för Kvinna till Kvinna i Kaukasien. De har sex partnerorganisationer på plats i Georgien som en del av det väldigt livaktiga civilsamhället där. Det de lyfte fram för oss var hur de ser att människor i civilsamhället attackeras fysiskt. Vi har sett en hårdför hantering, för att uttrycka det milt, gentemot de demokratiska protester som har skett i Georgien de senaste veckorna. Man vittnade också om ett könsbaserat våld utifrån att de kämpar för flickors och kvinnors rättigheter. De attackeras på nätet, och anhöriga attackeras också. Det som äger rum sker i en omfattning som är djupt oroande. Det är bra att Borrell och Sverige fördömer denna utveckling. Där uppfattar jag förstås att vi är eniga.

Vi fick ett medskick från dem till oss som EU-land. Jag passar på att skicka det vidare nu när vi har utrikesministern på plats. Deras medskick

var att det inte kommer att räcka med fördömanden. Vi måste vara beredda att gå längre för att markera hur allvarlig utvecklingen är.

Vi talar med rätta om den nya agentlagen som en rysk lag, som man nu är väldigt nära att införa i Georgien. Men man förbereder också en rad andra lagstiftningsförändringar. Ett väldigt konkret exempel är att det finns förslag om att hbtqi-personer ska kunna nekas vård. Jag tänker att det blir väldigt viktigt framöver att uppmärksamma hela omfattningen av det som sker i Georgien, utöver det som gäller den ryska agentlagen. Det är bra att Sverige driver på för en översyn, för det är uppenbart att detta går på tvärs mot ambitionen att gå med i EU.

Min fråga till utrikesministern är. I vilket läge ser regeringen att man kommer att vara beredd att driva på i EU för konkreta sanktioner riktade mot enskilda personer i landets ledning som i högsta grad bidrar till den auktoritära utvecklingen? Det är ju ganska tydligt att Georgiens ledning nu vill rigga spelplanen inför höstens val i landet.

Anf. 26 DANIEL RIAZAT (V):

Även från Vänsterpartiets sida är vi, i likhet med alla här, tror jag, oroad över utvecklingen i Georgien. Med anledning av det som man har meddelat från USA gällande till exempel visum och reserestriktioner för den georgiska regeringen undrar jag: Hur har man resonerat från svenskt och europeiskt håll när det kommer till den typen av frågor? Finns det mer konkreta idéer om hur olika typer av sanktioner skulle kunna genomföras?

När det har gällt vissa andra konflikter och länder som har haft problem har Sverige ibland varit lite efter med att driva på för olika typer av sanktioner. Kommer utrikesministern denna gång att ta täten för att vi på något sätt ska vara samstämmiga med andra delar av världen som redan har infört restriktioner gentemot Georgien?

Anf. 27 ANNA LASSES (C):

Fru ordförande! Jag stämmer väl in och ska inte förlänga diskussionen alltför mycket. Den enda frågan är väl det mer konkreta om stöd till civilsamhället och till oppositionen, som verkligen behöver detta. Men generellt ställer sig Centerpartiet bakom regeringens drivkraft i denna fråga.

Anf. 28 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack, utrikesministern, för föredragningen! Först och främst vill jag ta upp Venezuela. Det är spännande att se vad som händer där. Jag hoppas verkligen att vi får se en något mer positiv utveckling där.

Jag ska inte säga så mycket mer om det utan vill instämma i det som tidigare talare har sagt om Georgien. Det är viktigt med mycket stöd till oppositionella, civilsamhället, fria medier och så vidare.

Samtidigt skulle jag vilja nyansera lite. Vi ska naturligtvis stödja demokratisk utveckling, men det finns också en risk för att vi knuffar premiärministern i knät på Putin. Det måste finnas en exitstrategi eller någon form av morot för premiärministern att fortsätta att ha en dialog och närma sig Europa. När hela världen vänder sig mot en premiärminister finns en överhängande risk för att han går den enda väg som finns kvar, nämligen i riktning mot Ryssland.

Jag är inte avundsjuk på utrikesministern som kan vara med och fatta den här typen av beslut. Men vad finns det som vi kan göra – förutom att stödja oppositionen och införa sanktioner – som gör att det fortfarande finns en öppning gentemot Europa för premiärministern i det här läget? Det finns tidigare exempel på hur hela världen har vänt sig mot en makthavare, som då blir väldigt negativt inställd mot omvärlden.

Jag vill alltså försöka nansera det hela, så att det inte bara blir ett bombardemang av en massa sanktioner gentemot Georgien, även om jag i grunden stöder sanktioner, såklart.

Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Tack, ledamöterna, för bra frågor!

Vi gör bedömningen att Georgien kommer upp som en formell diskussionspunkt på FAC i juni. Det är vår bedömning, även om det inte är bestämt än.

Låt mig sedan ta upp de frågor som har ställts om sanktioner. Vi noterar det amerikanska beskedet, som kom i natt, om en ny policy när det gäller viseringsrestriktioner för dem som är ansvariga för att underminera demokratin i Georgien, som det står i uttalandet från Anthony Blinken. Det avser då även regeringspartiet Georgisk dröms förslag till agentlag.

För Sveriges vidkommande är det viktigt att komma ihåg att vi behöver rikta verktygen på ett smart sätt. Detta säger jag lite apropå vad Jacob Risberg sa. En suspendering av viseringsliberaliseringen lär finnas med som en möjlighet i en eventuell översyn av konsekvenserna för EU:s relation till Georgien, och regeringen anser att EU bör göra en sådan översyn.

Men samtidigt finns det uppenbara nackdelar med ett sådant förslag. Suspenderar man viseringsliberaliseringen för georgier riskerar man att göra något som bli långsiktigt kontraproduktivt, för det minskar möjligheterna för unga georgier att ta del av den europeiska gemenskapen, vilket ju har varit ett instrument för att åstadkomma ett EU-närmande för Georgien. Det här framhålls dessutom av bland andra tunga representanter för civilsamhället som vi har varit i kontakt med. De motsätter sig en suspendering.

Dessutom finns det, apropå vad Jacob Risberg helt riktigt konstaterar, en risk att regeringen skulle göra ett försök att låta påskina att ett sådant beslut innebär att EU och det georgiska civilsamhället inte står på befolkningens sida, så det är viktigt att stödja den georgiska befolkningens europeiska aspirationer. Det är också ett betydelsefullt verktyg i hela den här situationen, så det krävs rätt noggranna överväganden kring detta.

Sanktioner är ett verktyg som EU kan använda sig av. Det finns fall där EU har infört sanktioner mot bakgrund av allvarliga försök till destabilisering. Någon sådan sanktionsregim finns inte för Georgien i dag, som EU-nämnden är medveten om. EU har också möjligheten att införa sanktioner mot allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Vi behöver dock överväga noggrant innan vi vidtar åtgärder som skulle kunna användas som en förevändning av regeringen att formellt överge EU-närmandet. Det skulle vara ett mycket drastiskt beslut, men det kan naturligtvis inte uteslutas i det här läget om vi inte gör rätt saker.

Jag vill också bara understryka apropå bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssells resa till Tbilisi att han i samband

2023/24:39
24 maj

med resan tillkännagav att Sverige tillhandahåller ytterligare 10 miljoner kronor i stöd till det georgiska civilsamhället som ett uttryck för den vikt vi fäster vid detta.

Eftersom Linnéa Wickman ställer frågan om hbtqi-personers rättigheter i Georgien vill jag också säga att Sverige tillsammans med sina partner inom EU har framfört tydliga budskap till georgiska företrädare om att Georgien som kandidatland förväntas stifta lagar som överensstämmer med ambitionen att närma sig EU och även i övrigt agera i enlighet med EU:s grundläggande värderingar. Respekten för hbtqi-personers fri- och rättigheter är en obestridlig del av detta. Sverige har också en lång historia av omfattande bistånd till Georgien, däribland till flera civilsamhällesaktörer som har fokus på hbtqi-frågor.

Därmed tror jag att jag har svarat på alla frågor.

Anf. 30 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi utrikesministern för informationen under dagordningspunkt 3.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Rysslands angrepp mot Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 31 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Dagordningens första diskussionspunkt är Rysslands aggression mot Ukraina. Ukrainas utrikesminister har bjudits in att delta över videolänk i början av mötet.

Mötet på måndag äger rum mot en fond av ökad rysk hybridaktivitet mot EU:s medlemsstater, oansvariga ryska kärnvapenövningar och Putins femte presidentinstallation. Vid slutet av den nuvarande mandatperioden kommer Putin, om han sitter kvar, att ha suttit vid makten i 30 år.

Samtidigt fortsätter de ryska attackerna mot Ukraina – mot bostadskvarter, energiinfrastruktur, skolor, sjukhus och hjälparbetare. Hundratusentals ukrainare utsätts för ett oerhört lidande.

Ukrainas motståndskraft är imponerande samtidigt som man tvingas betala ett mycket högt pris i antalet sårade och stupade. Det är EU-ländernas och våra partners gemensamma ansvar att säkerställa att denna motståndskraft inte bara kan upprätthållas utan att den också kan stärkas. Kriget befinner sig i ett kritiskt läge, och Ukrainas behov av framför allt ammunition och luftvärn är mycket stora. Vi måste fortsätta stödja Ukraina militärt för att stärka landets försvarsförmåga, och det är avgörande att vi förmår ge stöd som är både långsiktigt och förutsägbart.

Regeringens förslag om en ram för det militära stödet till Ukraina är om 75 miljarder kronor för 2024–2026. Därtill måste vi fortsätta det civila stödet för att möjliggöra uppbyggnaden av landet och för att bistå Ukraina i genomförandet av de reformer som behövs under det fortsatta EU-närmandet.

Ukraina behöver dessutom omfattande finansiellt stöd för att upprätthålla grundläggande samhällsservice och betala löner och pensioner till sin befolkning.

Sverige har varit drivande i den ambitionsökning som medlemsstaterna i maj beslutade om för EU:s civila insats i Ukraina, EUAM. Insatsen ger stöd och rådgivning till reformeringen av Ukrainas civila säkerhetsstrukturer, kapacitetsuppbyggnad av rättsvårdande myndigheter på befriat territorium och utredning av internationella brott begångna mot bakgrund av Rysslands fullskaliga invasion.

EU:s militära insats, Eumam, har till dags dato utbildat runt 50 000 ukrainska militärtjänstgörande med målsättningen att ytterligare 15 000 soldater ska utbildas till slutet av sommaren. Sverige har inom ramen för insatsen bidragit med bland annat sjukvårdsutbildning och utbildning på donerade stridsfordon CV90 och stridsvagnar Leopard 2.

Ukrainas väg mot EU-medlemskap är kanske den viktigaste åtgärden för att garantera landets långsiktiga säkerhet, frihet och utveckling. Regeringen verkar för att processen ska röra sig framåt genom att förhandlingsramverken för såväl Ukraina som Moldavien antas och att de första mellanstatliga konferenserna genomförs i juni under det belgiska ordförandeskapet.

Parallellt med vårt långsiktiga och starka stöd till Ukraina måste vi intensifiera våra åtgärder för att ytterligare begränsa Rysslands förmåga att bedriva sitt anfallskrig genom att strypa landets inkomster och inskränka tillgången till västerländsk teknologi.

Förslag till ett 14:e sanktionspaket har nu presenterats av kommissionen. Sverige har till detta paket tillsammans med Finland och de baltiska staterna presenterat långtgående förslag om bland annat förbud mot import av rysk flytande naturgas, importtullar på ryska varor och utökade åtgärder för att hindra och förhindra kringgående av befintliga sanktioner, inklusive åtgärder mot den ryska skuggflottan.

Vi verkar även för stärkta Belarussanktioner i detta paket.

Det är glädjande att flera av dessa åtgärder finns med i det förslag till sanktionspaket som nu förhandlas, särskilt de åtgärder som riktas mot skuggflottan och åtgärder som berör rysk LNG, inklusive det svenska förslaget om att förbjuda import av rysk LNG till terminaler som inte är anslutna till det europeiska gasnätet.

Vi bör ha i åtanke att förhandlingarna är i ett tidigt skede och att full enighet behövs för att sanktionspaketet ska kunna antas. Men vi i regeringen gör allt vi kan för att se till att dessa förslag finns med i det slutliga sanktionspaketet.

Regeringen verkar även för att ytterligare åtgärder mot skuggflottan ska inkluderas i paketet. Vi står i nära kontakt med våra nordisk-baltiska grannar i denna fråga.

I tisdags inkom uppgifter om att det ryska försvarsministeriet har tagit fram ett förslag om att ändra de geografiska koordinater som definierar de ryska havsområdena runt Kaliningrad och i Finska viken. Havsrätten innehåller detaljerade regler om vilka anspråk stater får göra i havet. Vi förutsätter att Ryssland agerar i enlighet med sina förpliktelser enligt FN:s havsrättskonvention. Regeringen följer frågan nära tillsammans med Sveriges allierade och partner.

Det svenska förslaget om att upprätta en helt ny sanktionsregim efter Aleksej Navalnyjs död som svar på det interna politiska förtrycket i Ryssland har fått ett gott mottagande i medlemsstatskretsen. Beslut om detta sanktionspaket, inklusive listning av personer ansvariga för repressionen, är planerat att fattas på måndagens FAC.

Jag vill också nämna en annan fråga som är prioriterad för Sverige och där vi har gjort konkret skillnad, nämligen initiativet som vi tog under vårt EU-ordförandeskap i syfte att använda avkastning från ryska tillgångar för att stödja Ukraina.

Som försvarsministern redogjorde för nu på morgonen fattades vid allmänna rådets möte den här veckan beslut om nästa steg för att använda den extraordinära avkastningen från den ryska centralbankens immobiliserade tillgångar för att stödja Ukraina, inklusive genom militärt stöd. Det betyder att avkastningen som genererats från den 15 februari 2024 förs över till EU.

Av avkastningen som förs över till EU kommer 90 procent att användas inom EPF för stödåtgärder till Ukraina, inklusive tillhandahållandet av dödlig materiel. Resterande 10 procent kommer att användas till unionsinitiativ som finansieras av EU-budgeten, exempelvis Ukrainafaciliteten. Fördelningen ses över på årsbasis och kan därför förändras i framtiden.

Från regeringens sida är vi också öppna för att titta på förutsättningarna att gå längre än vi i EU hittills kunnat enas om. Sverige har uppmanat kommissionen att undersöka möjligheten till mer långtgående åtgärder och presenterat förslag.

Ett högnivåmöte för fred kommer att genomföras på stats- och regeringschefsnivå den 15–16 juni i Schweiz. I samband med ett telefonsamtal med president Zelenskyj den 13 maj bekräftade statsminister Ulf Kristersson sitt deltagande vid högnivåmötet.

Regeringen välkomnar Ukrainas ansträngningar för att nå fred och står beredd att aktivt bidra till genomförandet av den fredsplan som Ukraina tidigare presenterat. Det är fundamentalt att fredsförhandlingar sker på Ukrainas villkor.

Slutligen, ordförande, vill jag nämna att regeringen verkar för att EU:s säkerhetsåtaganden gentemot Ukraina ska bli så robusta som möjligt och att beslut ska kunna fattas inom kort.

Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Tack återigen till utrikesministern för föredragningen!

Vi har framför allt lite kommentarer och medskick och sedan också en fråga kopplad till den här ståndpunkten.

Till att börja med välkomnar vi liksom regeringen att vi nu har kunnat ta nästa steg när det gäller de immobiliserade ryska centralbankstillgångarna och såklart att den absolut största delen av de inkomsterna kan gå till militärt stöd till Ukraina utifrån att vi vet att det är så akut.

Vi menar också att man borde kunna gå längre. Jag uppfattar att det är någonting som regeringen har uttalat att man är beredd att göra och att driva på för. Vi har till exempel föreslagit att se över att kunna använda tillgångarna som säkerhet för lån. Då skulle det handla om väldigt mycket mer medel än vi nu kan få loss.

Här är min fråga till regeringen vad man gör ytterligare för att driva på och gå före. Precis som utrikesministern själv sa var ju det här något som Sverige tog initiativ till under det svenska ordförandeskapet trots att det redan då sannolikt fanns ett visst motstånd. Det har ju varit en resa, och det är mycket hårt arbete som ligger bakom att vi har kommit dit där vi är i dag. Därför vill jag fråga vad regeringen nu gör för att vi ska kunna ta nästa steg och hålla farten i det här arbetet.

När det gäller det 14:e sanktionspaketet som kommissionen har presenterat är vi nog alla överens om att det är väldigt angeläget att få det

på plats. Det är avgörande att sanktioner införs som slår mot den ryska skuggflottan eller egentligen de rena hybridaktioner som pågår mot Sverige och andra länder eftersom vi vet att det är en metod för att runda sanktionerna och göda Putins krigskassa så att man kan fortsätta sitt folkrättsvidriga krig. Det är jättebra att man i förslaget om det här paketet inkluderar åtgärder mot till exempel rysk flytande gas. Helheten är bra.

Frågan blir såklart särskilt akut för oss som land utifrån den katastrofala situation som skulle uppstå om det faktiskt skulle bli ett utsläpp. Risker är sannolikt ganska höga utifrån de många ton oljeprodukter som fraktas i Östersjön varje dag, precis just nu.

Egentligen borde väl skuggflottan förbjudas. Det är förstås juridiskt komplicerat, och det kräver en rad åtgärder och inte minst dialog med flaggstater. Det här var också frågor som vi hade möjlighet att ställa frågor om och diskutera med utrikesministern i utrikesutskottet.

Det som är min fråga i det här i dag är utifrån att det behövs enighet för att det här sanktionspaketet ska kunna gå igenom. Vi vet att sanktionspaket tidigare har blockerats av en del andra medlemsstater. Det har tagit tid att få sanktionspaket på plats.

Vad är regeringens bedömning i dag när det gäller att få det här sanktionspaketet på plats? Och om det skulle dra ut ytterligare på tiden, vilket ju vore otroligt olyckligt, vad är Sveriges plan B? Vad gör man ytterligare om det drar ut på tiden? Det vore som sagt väldigt olyckligt.

Avslutningsvis anser vi också att det skulle vara väldigt positivt att kunna få på plats förhandlingsramverken och att de antas för både Moldavien och Ukraina. Vi instämmer förstås i att det finns starka skäl att se till att detta kan ske under det belgiska ordförandeskapet. Jag undrar om regeringen i dag bedömer att det är sannolikt att det kommer att bli så.

Anf. 33 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack, utrikesministern, för föredragningen!

Jag har egentligen ingen avvikande ståndpunkt, jag heller, men jag har några frågor och medskick. Det gäller framför allt det här som fortfarande är problematiskt med den ryska gasen.

Först vill jag bara ställa en kunskapsfråga. Nu talar man om att förbjuda importen av LNG till hamnar som inte är kopplade till europeiska gasnätet. Går det som är kopplat till europeiska gasnätet inte att komma åt, eller är det redan reglerat? Vad jag förstår finns det fortfarande import av gas. Det har snart gått drygt två och ett halvt år. Vi har sagt tidigare att vi måste stoppa den här gasen, men vi har inte lyckats.

När det kommer till EU-beslut vet jag att regeringen ofta säger att vi framför allt vill ha enighet inom EU. Det är alltid jättebra, eftersom man blir starkare när man är tillsammans. Men det finns alltid en möjlighet att gå längre än vad EU självt tycker.

Vad gäller just importen av gas är det bland annat några av baltstaterna som redan tidigare har lyckats att helt och hållet stoppa gasimporten. Vi ser fortfarande att det kommer gasbåtar till Sverige. Om man nu inte lyckas få igenom den här biten av sanktionspaketet, hur går det med regeringens arbete att stoppa importen framför allt till Sverige?

Det är fortfarande så att EU:s länder sammanlagt har importerat mer rysk energi sedan krigsutbrottet i februari 2022 än det sammanlagda stödet

Anf. 34 ANNA LASSES (C):

Tack, utrikesministern, för redogörelsen. Nu är i princip alla frågor ställda, för de är de frågor som man vill ställa.

Jag vill ändå betona de frysta tillgångarna. Nu förstod jag det som att man har tagit nästa steg. Då blir naturligtvis frågan: Märker utrikesministern ändå att det börjar finnas en möjlig väg att gå ett steg längre? Börjar stödet öka? Jag vet att det har funnits ett stort motstånd där. Det vore intressant att veta lite om det ändå går åt rätt håll när det handlar om att titta över just de immobiliserade tillgångarna.

I övrigt stämmer jag in i de frågor som har ställts. Vi har absolut inte någon avvikande ståndpunkt.

Anf. 35 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Tack för frågorna. Låt mig börja med den fråga som flera av frågeställarna har varit inne på, det vill säga hur avkastningen från de immobiliserade tillgångarna från Centralbanken ska kunna användas och varför vi föreslår att endast använda avkastningen och inte alla tillgångar. Jag tror att det är viktigt att förklara detta.

Under det svenska ordförandeskapet och när arbetsgruppen för att hantera de här frågorna skapades öppnade vi för en diskussion om så ambitiösa lösningar som möjligt. Men i dagsläget finns det inte stöd bland medlemsstaterna för åtgärder som innebär en konfiskering av grundkapitalet. Det är skälet till varför vi står där vi nu står.

Det finns en bred enighet för att en lösning ska kunna vara hållbar enligt både folkrätten och EU-rätten. En preliminär beräkning anger att den extraordinära avkastningen, som självfallet kommer att bero av marknadsförhållanden, kan komma att uppgå till 15 miljarder euro fram till 2027.

Möjligheten att kunna använda frysta ryska tillgångar till förmån för Ukraina diskuteras också inom G7. Utöver möjligheten att använda extraordinär avkastning från frysta eller immobiliserade ryska tillgångar undersöks också andra lösningar av G7. EU och G7 har dessutom nära kontakt med varandra och samordnar så att motåtgärderna mot Ryssland ska få så stor effekt som möjligt.

När det gäller frågan om regeringens bedömning av enighet i de här frågorna – och det gäller egentligen allt det jag nu har sagt, det vill säga sanktionspaketet och delarna som handlar om gas och om avkastningarna – är det klart att vi ser framför oss att vi kommer att kunna röra oss framåt mot enighet. Det finns i varje fall hittills en sådan inriktning. Men förhandlingarna är i ett tidigt skede, och jag vill inte föregripa dem. Ingenting är sagt förrän allting är sagt i det här sammanhanget. Men vi gör allt vi kan för att förslagen ska finnas med i sanktionspaketet.

När det sedan gäller skuggflottan är det, precis som Linnéa Wickman var inne på, en fråga som är komplex. EU-sanktioner kan endast bemöta delar av problemet. EU-sanktioner omfattar endast medlemsstaternas territorium inklusive sjöterritorium och fartyg som ägs i en medlemsstat eller går under medlemsstats flagg. Fartyg som varken ägs eller flaggas av en medlemsstat eller går genom en medlemsstats sjöterritorium är därför

svåra att komma åt. Det är helt enkelt så. Havsrätten begränsar även möjligheterna att kontrollera utländska fartyg på internationellt vatten eller som bara passerar igenom sjöterritoriet.

Eftersom det nu är en mycket komplex fråga är det viktigt att vi agerar tillsammans med våra nordisk-baltiska grannar, i EU och G7, och eventuellt i internationella organisationer för att utforska vad som kan göras. Även om skuggflottor som fenomen inte är helt nytt har vi att göra med en situation där G7:s och EU:s oljepristak kringgås kontinuerligt.

Nya problem kommer att kräva nya lösningar. Men det avgörande för Sverige är att det sker i enlighet med folkrätten. Jag tror att alla nämndens ledamöter förstår varför. Annars skulle lösningen bli komprometterad, och då skulle vi få andra problem.

När det sedan gäller frågan om ställdes av Jacob Risberg om den ryska gasen har regeringen med enfaset drivit att det 14:e sanktionspaketet ska innehålla förslag som kan stoppa eller begränsa importen av rysk flytande naturgas. Sanktionspaketets första utkast omfattar förslag som riktar sig mot rysk LNG.

Regeringen kommer aktivt att arbeta för de förslagen och har bland annat lagt fram ett förslag på att förbjuda import av LNG till LNG-terminaler, precis som jag sa, som inte är anslutna till europeiska gasnätet. Eftersom förhandlingarna pågår vill jag inte kommentera de enskilda förslagen i detalj, men vad gäller Miljöpartiets frågor handlar det om gasmarknadsdirektivet. Det täcker LNG som är kopplat till EU:s gasnätverk, så att vi förstår vilka byggstenar vi håller på med för att få ihop det.

Anna Lasses ställde en fråga om det finns möjlighet att gå längre. Som jag sa är vi beredda att utforska alla möjligheter att ta det längre så länge det är inom ramen för folkrätten.

Anf. 36 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det hänger fortfarande en fråga i luften. Det kanske inte är direkt kopplat till EU. Det gäller den svenska regeringens egen förmåga om man inte lyckas enas inom EU om importförbudet.

Jag tror att det var i februari som energiministern uttalade sig om att regeringen arbetar på ett förslag om att stoppa importen av rysk gas till Sverige. Nu har det gått ett antal månader. Jag undrar hur det går med det förslaget. Det har kommit in ett antal båtar även sedan februari.

Anf. 37 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Först har jag bara en kontrollfråga. Vad var det som gjorde att utrikesministern gjorde bedömningen att man skulle fatta beslut på FAC på måndag? Utrikesministern säger när det gäller helheten i det 14:e sanktionspaketet att det fortfarande inte går att göra en bedömning av när det kommer att vara på plats. Det är nästan uteslutet att det blir på måndag. Ska vi uppfatta det så? Vad är då plan B? Det vill jag följa upp med att fråga.

Anf. 38 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Jag börjar bakifrån. Vår förhoppning och bedömning som det ser ut nu är att det 14:e sanktionspaketet ska kunna antas på mötet den 26–27 juni när ER äger rum. Det är regeringens bedömning när det gäller detta.

När det sedan gäller vad som ska antas på FAC är det framför allt det svenska förslaget om att upprätta en helt ny sanktionsregim efter Navalnyjs död som svar på det interna politiska förtrycket i Ryssland. Det sanktionspaketet inklusive listningar av personer som är ansvariga för repressionen är planerat att fattas på måndagens FAC.

Anf. 39 JACOB RISBERG (MP):

Jag fick inte svar på hur det går med regeringens eget förslag om att stoppa gasen till Sverige. Jag förstår att det är en svår fråga att svara på och att man undviker den. Men jag vill ändå gärna höra.

Anf. 40 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Nej då, det var inget undvikande. Jag bara glömde det. Vi har inte nationella sanktioner. Vi har EU-sanktioner och FN-sanktioner, men vi har inte nationella sanktioner. Det är den modellen som vi har valt. Det är det korta svaret på frågan helt enkelt.

Anf. 41 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går till dagordningspunkt 5, Situationen i Mellanöstern. Även detta är en diskussionspunkt.

Anf. 42 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Dagordningens andra diskussionspunkt gäller situationen i Mellanöstern. Jag har precis kommit tillbaka från min resa i regionen. Många av de frågor som berördes i samtalen med mina utrikesministerkollegor i såväl Israel som Palestina och Jordanien kommer även att vara centrala på FAC på måndag.

Jag betonade inte minst oron för att den militära offensiven i Rafah ska leda till oacceptabla humanitära konsekvenser, behovet av en omedelbar humanitär vapenvila, förbättrat humanitärt tillträde och agerande mot bosättningsvåldet.

Jag underströk även Sveriges förväntningar på att Palestina genomför nödvändiga reformer för att stärka sina institutioner samt Sveriges och EU:s fasta stöd till en framförhandlad tvåstatslösning som den enda möjliga grunden för en hållbar fred.

Det var bra och givande möten som styrker min övertygelse om att Sverige och EU måste fortsätta att föra en nära och löpande dialog med berörda länder. Jag var i går i utrikesutskottet och redogjorde för dessa mer i detalj.

Regeringen ser med mycket stor oro på den humanitära situationen i Gaza. Behoven är enorma och akuta. Chefen för FN:s livsmedelsprogram har sagt att hungersnöd är ett faktum i norra Gaza och att den är på väg att sprida sig till övriga delar av Gaza. Hela befolkningen lider av akut otrygg livsmedelsförsörjning.

Det är uppenbart att det behövs en humanitär vapenvila och att väsentligt ökade volymer av humanitärt stöd släpps in som kan distribueras av humanitära aktörer inom hela området för att mildra civilbefolkningens lidande.

Säkerhetsrådsresolution 2728 är tydlig i sina krav på en omedelbar tillfällig vapenvila som kan leda till en hållbar vapenvila, frigivande av gisslan, skydd av civila och ökning av humanitärt tillträde. Resolutionen måste genomföras.

Även om det i dagsläget inte ser ljus ut är det centralt att parterna förmås att acceptera en vapenvila inom ramen för de förhandlingar som skett med stöd av Egypten, Qatar och USA. Regeringen stöder helt och fullt dessa ansträngningar som behöver fortsätta.

Regeringen ser med mycket stor oro på att Israel har inlett en mark-offensiv i Rafah och uppmanar Israel att omedelbart stoppa den. Merparten av Gazas befolkning har tagit sin tillflykt till Rafah som också är ett nav för den humanitära verksamheten i Gaza.

Sverige och EU har sedan tidigare mycket tydligt uppmanat Israel att inte genomföra en markinvasion i Rafah. Denna operation har förvärrat en redan katastrofal humanitär situation. Vi kommer att fortsätta att vara mycket tydliga i dialogen med Israel om att en fortsatt markinvasion kommer att ha långtgående humanitära, globala och politiska konsekvenser och bör avbrytas.

Israels uppmaning till civilbefolkningen att lämna Rafah påverkar inte dess folkrättsliga skyldighet att skydda civila och civil egendom som är kvar i Rafah. Israel har även en skyldighet att säkerställa att civila som lämnar Rafah kan förflytta sig säkert och att deras grundläggande behov tillgodoses. Tvångsförflyttning av civila kan strida mot internationell humanitär rätt.

Israel måste göra betydligt mer för att fullt ut genomföra sina åtaganden om ökat humanitärt tillträde. De humanitära leveranserna in i och inom hela Gaza måste öka radikalt. Gränsövergångarna vid Rafah och Kerem Shalom i söder, som är de huvudsakliga införselvägarna för humanitärt stöd, måste hållas öppna.

Betydligt mer humanitärt stöd behöver också kunna föras in i norra Gaza via den israeliska hamnen i Ashdod och gränsövergångarna vid Erez. FN:s bedömning är dock att läget i norr har förbättrats den senaste tiden genom ett ökat inflöde via Erez.

Det är välkommet att den maritima humanitära korridoren från Cypern nu är operationell. Den bör utnyttjas fullt ut men kan inte ersätta storskaliga leveranser via land och befintliga hamnar som måste till.

Humanitära organisationer måste kunna verka säkert och obehindrat i hela Gaza, och attacker mot hjälparbetare måste upphöra. Det är oacceptabelt att över 250 hjälparbetare har dödats under kriget.

Även om det inte är föremål för samråd inför FAC vill jag också passa på att jag och mina kolleger från tolv länder i förra veckan den 15 maj skrev gemensamt brev till den israeliske utrikesministern och framförde vikten av att Israel skyndsamt genomför konkreta åtgärder för att öka inflödet av humanitärt stöd i Gaza. Motsvarande budskap har, som ni vet, också tidigare framförts bland annat genom den démarche som Sverige i mars tog initiativ till.

Att ställa krav på Israel fråntar inte Hamas dess ansvar. Det startade kriget, och det har flera av nycklarna till krigets slut i sina händer. Hamas är en terroristorganisation, listad som sådan av EU, som utan skrupler utnyttjar civilbefolkningen i Gaza, inklusive som mänskliga sköldar.

Att ställa krav på den israeliska regeringens agerande betyder inte heller att vi vacklar i våra entydiga krav på att gisslan frisläpps omedelbart och villkorslöst. Vi vacklar inte i våra oreserverade fördömanden av attackerna den 7 oktober, i vår förståelse för det trauma som attackerna utgjorde för Israel, för dess befolkning och för det judiska folket och i vår djupa oro över växande antisemitism också i våra egna länder. Det handlar inte om antingen eller, utan det handlar om både och. Folkrätten, inklusive den internationella humanitära rätten, gäller, och ansvar måste utkrävas för överträdelser.

Israel måste även göra mer för att följa den internationella humanitära rättens skydd för civilbefolkningen. Det är centralt att överträdelser av den internationella humanitära rätten och möjliga krigsförbrytelser utreds i grunden och att utredningarna och deras slutsatser publiceras, att åtgärder vidtas för att liknande incidenter inte ska upprepas och att ansvarsutkrävande säkerställs.

Regeringen understryker vikten av att parterna samarbetar med FN liksom med Internationella brottmålsdomstolen ICC, som har en pågående undersökning om situationen i Palestina. Jag noterar att ICC:s åklagare tidigare i veckan, den 20 maj, ansökte om att domstolen ska utfärda arresteringsorder mot tre Hamasledare samt Israels premiärminister Netanyahu och försvarsminister Gallant. Det är sedan domstolen som fattar beslut med anledning av ansökan, och jag vill inte gå händelserna i förväg eller spekulera i hur domstolen kommer att agera.

Regeringen betonar även att Israel är skyldigt att efterleva den internationella domstolens bindande beslut om provisoriska åtgärder.

Regeringen är fortfarande oroad över risken för regional eskalering och välkomnar att EU tydligt har uppmanat till återhållsamhet. En humanitär vapenvila i Gaza skulle sänka den regionala spännings- och våldsnivån, lägga grunden för ett hållbart och varaktigt slut på stridigheterna och utgöra ett steg mot att kunna återstarta en process i riktning mot en framförhandlad tvåstatslösning.

Europeiska rådets slutsatser från mötet den 21–22 mars ger EU en solid grund för att agera för att bidra till ett slut på kriget mellan Israel och Hamas och ett steg mot en lösning på konflikten mellan Israel och Palestina. Regeringen anser att EU bör fortsätta att undersöka hur unionen kan använda sina verktyg, inklusive sanktionsinstrument, i dessa syften. Regeringen driver på för att EU bör fatta beslut om restriktiva åtgärder mot fler extremistiska bosättare på Västbanken.

Jag har tagit upp detta i berörda arbetsgrupper i rådet och kan konstatera att det finns stöd från ett stort antal andra medlemsstater för att gå vidare med fler listningar. Rådsbeslut kräver dock enhällighet, och vi vet att några medlemsstater är motvilliga. Vi kommer att fortsätta att följa upp frågan tillsammans med likasinnade medlemsstater.

Regeringen står bakom förslag om att EU inför ytterligare restriktiva åtgärder inom ramen för den särskilda sanktionsregimen mot Hamas och arbetar aktivt för att fler listningar ska komma på plats.

Regeringen stöder också, i enlighet med Europeiska rådets slutsatser, att EU står redo att arbeta tillsammans med Israel, Palestina och regionala och internationella aktörer för att återuppliva en politisk process kring och mot en framförhandlad tvåstatslösning. En tvåstatslösning är den enda möjliga lösningen på konflikten, och EU har en viktig och nödvändig roll att spela.

Frågan om EU ska ta initiativ till en förberedande fredskonferens diskuterades vid det senaste utrikesministermötet den 22 april, och diskussionen väntas fortsätta vid detta möte. Regeringens uppfattning är att det är centralt att det finns en bred samsyn mellan EU, länderna i regionen och andra nyckelaktörer, inte minst USA, om syfte och inriktning för en förberedande fredskonferens innan EU tar ställning till om man ska gå vidare med ett sådant initiativ, samtidigt som de omedelbara humanitära behoven även i fortsättningen måste stå i centrum.

Vi ska inte hysa några illusioner. Svårigheterna att åstadkomma framsteg är betydande. Den israeliska regeringens avvisande hållning och inställning till en tvåstatslösning är väl känd och ytterst beklaglig. Även om den relativt nytillträdde teknokratregeringen har aviserat ett omfattande reformarbete finns det fortfarande stora utmaningar på palestinsk sida, såsom den palestinska myndighetens svaghet, den inompalestinska splittringen och Hamas fortsatta anspråk på att kontrollera Gaza.

Inte desto mindre är det nödvändigt att EU tillsammans med sina samarbetspartner försöker göra det vi kan göra för att få till stånd en förändring.

Anf. 43 ANNA LASSES (C):

Fru ordförande! Tack så mycket, utrikesministern, för redovisningen! Jag vill verkligen ta fasta på det som utrikesministern sa om både och, för det är verkligen det som är fullständigt grundläggande. Vi måste se alla människor som är inblandade i konflikten, och jag vill verkligen ha fokus på människorna i detta.

Jag vill börja med att ta upp den ökande antisemitism som vi ser, inte minst med tanke på att ju längre konflikten pågår, desto mer utsatt blir den judiska gruppen överallt i hela världen. Även om det naturligtvis är upp till varje land i Europa att se till vad man ska göra inom sitt eget land när det gäller detta har jag en fråga. Tar man upp någon form av samverkan för att motverka antisemitismen i EU när ni har de här diskussionerna?

Jag vill följa upp de avvikande ståndpunkter som vi från Centerpartiet anmälde förra gången. Den första handlade om Rafah. Jag uppfattar, även i diskussionerna vid det förra mötet, ändå att regeringen har en röd linje. Vi är alla eniga om att det helt enkelt inte är okej med ett krig inne i Rafah, med alla de människor som finns där.

Nu har Israel ändå påbörjat krigsföring inom Rafah. Man kan diskutera huruvida den är begränsad eller inte, men det vi från Centerpartiet ser är att det finns behov av mer än bara en signal. Om stridigheterna fortsätter, och framför allt om de utökas, är det faktiskt dags att titta på om vi inte ska pausa associationsavtalet, exempelvis. Jag undrar hur regeringen ställer sig till att gå från ord till att kräva att dessa stridigheter måste ta slut – för att det helt enkelt inte funkar i Rafah.

Det andra gäller bosättarna. Det är naturligtvis positivt att EU har börjat rikta sanktioner mot bosättarna, men det är väldigt få som omfattas. Vi tycker fortfarande att detta är någonting som man borde kunna öka och sätta större press på bosättarrörelsen med.

Det tredje är den palestinska myndigheten. Utrikesministern var själv inne på vilken otroligt avgörande roll den palestinska myndigheten har i de fortsatta diskussionerna i målet om en tvåstatslösning, som är den enda lösningen på lång sikt. För att kunna bygga upp den palestinska myndigheten krävs att det de facto finns människor som kan driva den palestinska myndigheten framåt. Men det krävs också resurser så att den palestinska myndigheten har möjlighet att gå till handling och visa att man är en trovärdig part. Då funkar det inte att Israel lägger beslag på de medel, framför allt skattemedel, som kommer från den palestinska befolkningen. De ska gå till den palestinska myndigheten och till folket så att man har möjlighet att bygga upp det palestinska samhället.

Min fråga är: Anser regeringen att man ska trycka på för att den palestinska myndigheten ska få tillgång till sina pengar?

Det här var mina frågor. I övrigt vill jag säga att jag tycker att det är mycket positivt att regeringen nu också betonar vikten av ICC:s roll och att detta ska följas.

Anf. 44 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Även jag anser att det är positivt att regeringen sakta, sakta har kommit med bättre ställningstaganden jämfört med vad man gjorde de första sex månaderna av det pågående folkmordet i Gaza.

Situationen är katastrofal, som regeringen själv har sagt. Israels bomber har nu i åtta månader fallit över folket i Gaza, och situationen för barn, för kvinnor, för MR-arbetare, för personal inom sjukvården etcetera är fruktansvärd. Trots att regeringen har ändrat sitt ställningstagande och blivit tydligare tar den inte detta på tillräckligt stort allvar.

Jag är glad att utrikesministern har varit på plats för att se vad som händer. Jag är också glad över att utrikesministern har lyssnat på en hel del av den kritik som vi har kommit med under de senaste månaderna. Men när det pågår ett folkmord räcker det inte med de här orden, menar jag, utan då måste man prata om permanent eldupphör eller vapenvila. Då måste man ställa sig bakom den arresteringsorder som har utfärdats mot Netanyahu.

Jag har en fråga. I ställningstagandet står det att det är viktigt att Israel följer det som har beslutats i Internationella brottmålsdomstolen. Jag ska bara kolla så att jag säger rätt och återger det här ordagrant ... Men det jag undrar är i alla fall om det man menar med detta i ställningstagandet är att Israel också ska följa till exempel arresteringsordern och vidta alla de åtgärder som har beslutats gällande själva folkmordet. Om det inte är detta som menas menar jag att Sverige uttryckligen ska ställa sig bakom arresteringsordern.

Likt föregående talare har jag en fråga angående associeringsavtalet. Varför finns det ingenting från regeringens sida gällande associeringsavtalet? Det här är en fråga som delar av oppositionen har framfört många gånger nu på EU-nämndens sammanträden, men jag upplever att regeringen har undvikit att svara på frågor gällande associeringsavtalet.

När det kommer till bosättarna undrar vi fortfarande från Vänsterpartiets sida varför man inte genomför mer generella sanktioner gentemot bosättarrörelsen och gentemot alla de illegala bosättare som finns. Vi pratar ju inte om några enstaka bosättare här som är särskilt extrema, utan vi pratar om att hela bosättarrörelsen är en illegal rörelse som även FN, och egentligen hela världen, har fördömt. Det är alltså ytterligare en fråga.

Jag har två frågor till. Den ena handlar om erkännandet av Palestina. De senaste dagarna har flera länder inom EU ställt sig bakom ett erkännande av Palestina som stat för att underlätta en tvåstatslösning. Sverige har ju sedan tidigare ett beslut om detta. Är det här någonting som den svenska regeringen lyfter upp i europeiska sammanhang? Det är enkelt att prata om tvåstatslösning, men som utrikesministern själv sa finns det problem i och med att den israeliska statsmakten har noll intresse av detta. Frågan är: Står den svenska regeringen upp för frågan om att erkänna Palestina som stat även på EU-nivå? Det skulle jag vilja veta.

Min sista fråga i den här omgången handlar om vapenembargo gentemot Israel och varför det inte finns någonting gällande ett sådant embargo. Om en regim begår ett folkmord kan det minsta vi kan göra vara att införa ett vapenembargo från europeiskt håll gentemot regimen.

Jag ska också ta upp en grej som kom upp på EU-nämndens förrförra sammanträdet. En borgerlig ledamot nämnde då att oppositionen inte säger någonting gällande Hamas. Vi är alla överens om vad Hamas är för organisation. Vi är alla överens om att det som skedde den 7 oktober är ett fruktansvärt terrordåd som vi alla har fördömt. Därför pratar vi om det som vi inte är överens om, och det vi inte är överens om är varför 35 000 människor i Palestina ska dödas och varför EU inte har gjort tillräckligt för att förhindra detta. Det är först och främst därför vi tar upp den frågan. Jag tycker inte att det är något konstigt med detta. Jag ville bara få det sagt innan någon från den andra sidan väljer att komma med vad jag menar är ett dumt och korkat uttalande.

Anf. 45 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Jag tackar utrikesministern för dragningen.

Jag håller med tidigare talare, och jag tycker att det är intressant att se den förflyttning regeringen ändå har gjort i synen på denna konflikt. Jag är glad och tacksam för många av de förändringar som har skett de senaste månaderna, även om det såklart är bedrövligt att det har tagit så otroligt lång tid.

Jag satt på utrikesutskottet i går och hörde kabinetssekreteraren prata inför FAC, och det är intressant att det är en del skillnad på vad kabinetssekreteraren sa då och vad utrikesministern nu säger. Det är positivt, för det innebär förhoppningsvis att man har tagit till sig av kritiken mot en del av kabinetssekreterarens uttalanden. Jag antar att det är det talade ordet i EU-nämnden som gäller vad beträffar regeringens ståndpunkt inför FAC, så det gläder mig.

Jag har några punkter. Det är jättebra att man lyfter upp ICC, men jag hör inte utrikesministern reflektera över den pågående processen i EU-domstolen. Domstolen hade en snabbomgång förra veckan och har inte kommit med sitt utslag ännu, men kan utrikesministern kommentera detta och hur ett eventuellt utslag där skulle kunna påverka agerandet. Om EU-

domstolen kräver ett omedelbart eldupphör på grund av den humanitära situationen eller det som sker i Rafah, hur kommer Sverige då att agera?

Utrikesministern pratar återigen om en humanitär vapenvila, och vi vill såklart se en omedelbar vapenvila, inte bara på humanitära grunder. Kriget måste få ett omedelbart slut.

Åter pratas det om att frige gisslan, något vi självklart står bakom. Samtidigt säger utrikesministern inget om de runt 5 000 palestinier som utan brottsmisstanke sitter i administrativt förvar i israeliska häkten. Kommer man kräva att även dessa släpps? Varför säger man i så fall inget om detta i samma andetag som man pratar om gisslan? Det rör sig ju om civila på båda sidor som inte får träffa sina familjer.

Utrikesministern säger också att tvångsförflyttning av civila *kan* strida mot internationell humanitär rätt. Varför inte gå längre? Det är ganska tydligt att de fall vi sett i Gaza strider mot internationell humanitär rätt; det behövs nästan ingen domstol för att slå fast det. Internationell humanitär rätt ska gälla, och man borde kunna säga att tvångsförflyttningen är ett brott mot internationell rätt. Anser utrikesministern att det har begåtts brott mot den internationella humanitära rätten i den pågående konflikten eller inte?

Åter uppges krigets startdatum vara den 7 oktober. Hamas fruktansvärda terrorattacker inleder absolut detta krig, men det sägs inget om den ockupation som har pågått i snart 60 år. Jag tycker att man i varje uttalande man gör om konflikten självklart ska kräva att ockupationen får ett slut. Ockupationen är grundorsaken även till dagens konflikt, oavsett Hamas attack den 7 oktober eller inte, och det skedde en hel del attacker i Gaza långt innan den 7 oktober. Det har alltså inte bara med den 7 oktober att göra. Grundorsaken är ockupationen, och det måste man återkomma till.

Det är positivt att vi kanske snart får se en hamn som kan ta emot humanitär hjälp. Det finns såklart möjlighet för Israel att släppa på fler gränsblockader och låta mer humanitär hjälp komma in, vilket skulle gå betydligt snabbare. När man välkomnar den nya hamnen och piren tycker jag att man samtidigt ska kräva att palestinerna själva ska få kontrollen över sin egen hamn liksom över sina gränser och sitt luftrum. Jag undrar varför regeringen inte ställer detta krav. Varför ska Israel tillåtas kontrollera palestiniernas gränser, hamnar och luftrum?

Jag håller också med om att det krävs ett vapenembargo mot Israel i detta läge. Jag håller också med om att sanktioner borde införas mot samtliga bosättare. Det minsta EU kan göra är besluta att den visumfrihet som råder för israeliska medborgare till EU inte ska gälla dem som bor i bosättningar. Detta borde regeringen kräva.

Vidare bör associeringsavtalet omedelbart pausas. EU står för ungefär 30 procent av all Israels handel och är Israels absolut viktigaste handelspartner. Det är med ekonomiska medel vi kan sätta press på Israel. Detta märktes inte minst när George Bush den äldre inför Osloavtalet stoppade ett militärt stödpaket till Israel på 10 miljarder dollar om de inte satte sig och förhandlade med PLO, och då satte de sig och förhandlade med PLO. Det är alltså ekonomiska medel vi kan använda gentemot Israel för att få till någon form av förändring.

För en långsiktig fred i denna fruktansvärda konflikt behövs starka ledare på båda sidor. Vi såg dem inte i den tidigare palestinska regeringen,

och vi ser dem inte heller i den nuvarande teknokratregeringen. Vi ser dem definitivt inte i Israels regering. Man skulle dock kunna gjuta mod i palestinierna genom att kräva att Israel släpper Marwan Barghouti. Är det något den svenska regeringen är beredd att kräva? Han skulle förmodligen kunna ena det palestinska folket och vara en stark ledare i förhandlingar med Israel. Han har en väldigt pragmatisk syn på konflikten, så jag tror att det vore välkommet.

Jag anmäler åter avvikande ståndpunkt.

Anf. 46 RASMUS GIERTZ (SD):

Fru ordförande! Det är bra att regeringen är tydlig med att gisslan omedelbart och villkorslöst måste friges.

I regeringens ståndpunkt står det att Israel måste göra mer för att leva upp till den internationella humanitära rätten. Givetvis kan alltid mer göras, men meningen kan också tolkas som att Israel i dag inte lever upp till den internationella humanitära rätten. Förhoppningsvis är det inte det regeringen menar, även om man kan tolka det så. Kan ministern utveckla regeringens ståndpunkt?

Vad gäller Rafah står det i regeringens ståndpunkt att regeringen ser med mycket stor oro på att Israel har inlett en markoffensiv. Men det är ju inte fråga om den fullskaliga markoffensiv som tidigare befarades utan snarare kalibrerade operationer med träffsäkra mål. När det gäller Rafah vill vi därför anmäla avvikande ståndpunkt.

Anf. 47 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Mycket är sagt, och jag kommer att beröra ungefär samma områden som mina kollegor.

I den svenska ståndpunkten står genomgående att Israel behöver göra betydligt mer gällande sitt åtagande att öka det humanitära tillträdet. Jag menar att man i alla lägen behöver vara tydlig med att den internationella rätten inte följs så länge som humanitärt tillträde inte genomförs fullt ut. Givetvis är det bra att Israel har börjat släppa in mer förnödenheter, men det är långt ifrån tillräckligt. Därför är det viktigt att från svensk sida genomgående upprätthålla ett rättighetsbaserat språk.

Jag instämmer i det Jacob Risberg sa om att det har ståndpunkten har fyllts på sedan gårdagens föredragning i utskottet, vilket vi givetvis välkomnar. Men jag vill ändå poängtera vikten av att vara tydlig med att internationell rätt faktiskt inte följs om Israel inte ger fullständigt humanitärt tillträde, och det ser vi tyvärr inte än.

I den svenska ståndpunkten konstateras att Israel har inlett en markoffensiv i Rafah, och utrikesministern har tidigare uttalat att detta vore katastrofalt. Vi vet att en majoritet av Gazas befolkning har flytt till Rafah för att undkomma stridigheter, och nu får de fly igen.

På EU-nämndens förra sammanträde hade vi en diskussion om under vilka omständigheter man skulle kunna genomföra en markinvasion i Rafah, som nu alltså pågår. Man kan säkert definiera vad som är en markinvasion eller inte, men jag kan konstatera att den svenska regeringen tycks instämma att det pågår en sådan eftersom detta konstateras i den svenska ståndpunkten.

Socialdemokraterna tycker även fortsättningsvis att orden ”under nuvarande omständigheter” borde strykas i meningen om att en militär

operation i Rafah skulle få förödande humanitära konsekvenser. Vid det här laget borde vi nämligen kunna konstatera att en militär operation *får* förödande humanitära konsekvenser. Under detta krig har vi genomgående sett att det är den civila befolkningen som får betala det yttersta priset. I denna del är Socialdemokraterna beredda att anmäla avvikande mening, men jag vill först höra vad utrikesministern säger.

Jag uppfattade att utrikesministern sa att man i dialogen med den israeliska regeringen ska ta upp att detta kan få globala politiska konsekvenser. Det skulle vara intressant att höra vad det skulle kunna vara för globala politiska konsekvenser för Israels del.

Det ska också bli intressant att höra svaret på frågan om EU:s associeringsavtal med Israel och om regeringen är beredd att se över detta avtal nu eller annars i vilket skede.

I den skriftliga ståndpunkten kommenterades väldigt kortfattat vikten av att parterna samarbetar med ICC och att Israel är skyldigt att efterleva domstolens beslut om provisoriska åtgärder. Med mina ord: Israel behöver visa att man förhindrar ett folk mord och överträdelser av internationell rätt. Det var bra att utrikesministern i sin muntliga föredragning lade till det vi hörde i veckan, nämligen att ICC:s chefsåklagare har begärt att en arresteringsorder ska utfärdas mot Benjamin Netanyahu och Israels försvarsminister men också mot ledande personer i Hamas. Nu ska domstolen avgöra om så ska ske eller inte. I detta skede är det viktigt att Sverige är tydligt med att vi kommer att respektera ICC:s jurisdiktion och oberoende och att vi välkomnar en utredning om krigsbrott och brott mot folkrätten. Jag tänker att det i grunden handlar om att internationell rätt gäller för alla alltid och att de civila offren på båda sidor i kriget likställs och har samma mänskliga rättigheter och värde.

Jag tycker att utrikesministern var tydligare i den muntliga dragningen, men jag vill ändå betona detta från Socialdemokraternas sida. Vi vet ännu inte vad domstolen kommer att besluta, men vi hoppas att regeringen oavsett kommer att respektera beslutet. Jag tar upp detta eftersom till exempel den amerikanska presidenten har kritiserat chefsåklagarens begäran.

I ståndpunkten fördöms med rätta Hamas attacker mot en av gränsövergångarna. Men det som inte fördöms i vare sig skrift eller muntligt är den våg av våldsamma bosättare på Västbanken som attackerar olika lastbilar med förnödenheter till Gaza. Under månader har vi också sett att man blockerar lastbilar med nödhjälp just för att de går till Gazas mycket utsatta civilbefolkning. Detta borde tydligare fördömas från Sveriges sida. Det borde lyftas in att det vore välkommet om även denna problematik lyftes från Sveriges sida på kommande FAC.

Här blir det förstås avgörande att fortsätta driva på för fler sanktioner mot de våldsamma bosättarna. Om jag inte missminner mig är det väl bara fyra personer som det har införts sanktioner mot. Med tanke på omfattningen av det som sker är det en väldigt klen tröst. Vi skulle verkligen behöva komma vidare.

Utrikesministern konstaterar att det kanske inte riktigt finns något stöd i EU-kretsen i dag för ytterligare listningar eftersom det finns länder som blockerar detta. Det är dock fortfarande en otroligt angelägen fråga när det gäller att stå upp för mänskliga rättigheter i det här läget. Sverige behöver driva på aktivt.

Jag hörde att utrikesministern sa att man för en dialog med likasinnade länder. Det skulle vara intressant att höra ytterligare vad regeringen nu gör för att pressa på så att det går framåt i frågan om att införa sanktioner mot fler bosättare och kanske också se över om man kan införa sanktioner mot hela bosättningar. Detta nämns inte i den svenska ståndpunkten eller från utrikesministern, men det är något som vi är beredda att ha en avvikande ståndpunkt om.

Handel med varor från ockuperad mark behöver också stoppas. Att öka ansträngningarna på det området borde vara det minsta vi kan göra i det här läget.

Avslutningsvis något som också har berörts tidigare: Fler länder erkänner nu Palestina som stat, vilket Sverige har gjort för knappt tio år sedan. Det är Norge, som visserligen inte är ett EU-land, samt Irland och Spanien. När Norges statsminister informerade om Norges beslut sa han att erkännandet ska ses som ett steg på vägen mot fred och en tvåstatslösning, för det kräver att det finns två stater som är mer jämbördiga förhandlingsparter.

Egentligen har alla som vill se en fredlig utveckling i regionen ett intresse av att gynna demokratiska krafter i Palestina som vill se en fredlig samvaro med Israel. Jag vill fråga om utrikesministern välkomnar att fler länder både inom och utanför EU har erkänt Palestina. Gör Sverige något aktivt nu i medlemskretsen i frågan om att flera av EU:s medlemsländer skulle kunna ha ett starkare fokus på det här området?

Jag tänker att det blir en viktig diskussion både när det gäller behovet av reformer inom den palestinska myndigheten, Israels ansvar som ockupationsmakt och att få på plats en tvåstatslösning. Jag tänker att en viktig aspekt i de förhandlingar som pågår för att få till en omedelbar vapenvila är att också kunna prata om vad som händer därefter.

Från vår sida vill vi vara tydliga med att vi anser att den svenska regeringen har en viktig roll nu att höja sin röst för att öka det internationella samfundets engagemang för en tvåstatslösning.

Anf. 48 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Jag tackar utrikesministern för dragningen och för beskrivningen av förslaget till den svenska ståndpunkten. Det har gjorts bra, så det behöver jag inte kommentera. Jag tänkte i stället mer kommentera en punkt som finns nämnd däri, nämligen att regeringen är fortsatt orolig för risken för eskalering. Därför skulle jag vilja lyfta situationen i Libanon och gränsen mellan Libanon och Israel. Vi ser väldigt mycket aktivitet där, inte minst de senaste dagarna, och Hizbollah har varit väldigt aktiva.

Mer än ett halvår efter den 7 oktober är alltså fortfarande runt 100 000 israeler evakuerade från norra Israel, och samtidigt ser vi en stor påverkan på Libanon, som är en ganska instabil stat utifrån det faktum att de har 2 miljoner syriska flyktingar och ett politiskt läge som är väldigt komplicerat, där Hizbollah är en aktiv del i statsapparaten.

Eftersom den här dagordningspunkten heter Situationen i Mellanöstern skulle jag vilja fråga om utrikesministern tror att även situationen i Libanon kommer att diskuteras. Det skulle vara väldigt olyckligt om vi ser en eskalering åt det hållet. Jag hoppas att man från EU:s sida försöker göra saker för att se till att det inte blir en eskalering men att inte heller

Hizbollahs situation stärks. Vi vet ju att de är Irankontrollerade, och det är en aktör som vi absolut inte vill ha i sammanhanget.

En jättkort kommentar om ICC utifrån vad utrikesministern sa: Det bästa sättet att stödja ICC är väl att inte föregå besluten utan se till att vi står bakom de beslut som fattas när de fattas.

2023/24:39
24 maj

Anf. 49 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru ordförande! Vi börjar med Anna Lasses funderingar när det gäller finansieringen av den palestinska myndigheten. Det är en väldigt viktig och angelägen fråga. Jag hade faktiskt anledning att sätta mig in i den väldigt nära under mitt besök i Ramallah.

Regeringen välkomnar naturligtvis den delvisa överenskommelse som nåddes tack vare inte minst norska ansträngningar i februari tidigare i år. Vi förväntar oss att både Israel och Palestina lever upp till sina internationella åtaganden och gjorda överenskommelser. Det inkluderar också Parisprotokollet som bland annat reglerar överföringen av de skattemedel som Israel hanterar på Palestinas vägnar.

Har man ingått avtal bör man också leva upp till dem. Det var mitt tydliga besked, som jag också har sagt till medierna på förfrågan om detta. Jag tog upp frågan under min resa, och jag delar Anna Lasses uppfattning fullt ut.

Associationsavtalet, som flera av frågeställarna har berört, är det yttersta ramverket för den politiska dialogen mellan Israel och EU. Avtalets artikel 2 slår fast att relationen mellan EU och Israel, liksom alla bestämmelser i avtalet, ska bygga på respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska principer som är vägledande för parternas inrikes- och utrikespolitik och utgör en väsentlig del av avtalet. Det ligger inom kommissionens mandat att när det så bedöms lämpligt eller behövt granska efterlevnaden av associeringsavtalet.

Flera som har tagit till orda har också funderat över bosättningsfrågan. Naturligtvis är det helt oacceptabelt och oerhört allvarligt att bosättare förhindrar nödhjälp. De humanitära behoven i Gaza är, som jag har redogjort för tidigare, enorma, och man måste se till att hjälpen når de behövande.

Det innebär också en fara för dem som arbetar med hjälpsändningar om skadegörelse av humanitär hjälp som finansieras av det internationella samfundet, inklusive Sverige, äger rum på grund av åtgärder som extremistiska bosättare tillåts vidta. Jag tog upp detta med israeliska företrädare under mitt besök i Israel, och jag fick försäkringar om att regeringen tar avstånd från dessa attacker och vidtar åtgärder för att förhindra detta. Jag var också tydlig med vår förväntan om resultat när det gäller detta.

Flera här har också lyft frågor om sanktioner riktade mot bosättare. Regeringen anser det vara motiverat att EU går vidare med restriktiva åtgärder mot fler extremistiska bosättare än mot de sex personer, entiteter, som beslutades den 19 april, bland annat då det inte finns några som helst tecken på att Israel agerar effektivt mot bosättningsvåldet.

Det finns ett brett stöd inom EU, men införandet av restriktiva åtgärder kräver enhällighet inom rådet. Sverige verkar för att det ska ske så snart som möjligt. Det är, menar regeringen, en trovärdighetsfråga för EU att vi får vara med och fatta beslut om fler åtgärder när vi har partner och

2023/24:39
24 maj

allierade, såsom USA och UK, som redan har gått betydligt längre. Det är regeringens uppfattning i den här frågan.

Jag har också fått frågor om exporten av försvarsmateriel till Israel. Sverige har en restriktiv syn på export av försvarsmateriel till Israel. I praktiken har inga tillstånd lämnats sedan 1950-talet, med undantag för följdleveranser av sådan materiel som inte ansågs vara krigsmateriel vid den ursprungliga affären. Det är Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som är behörig tillsyns- och tillståndsmyndighet för exporten av försvars- och krigsmateriel. ISP är en självständig myndighet och gör en helhetsbedömning i varje enskilt ärende, så länge det inte föreligger vad som enligt lagstiftningen kallas ovillkorliga hinder.

Jag har också fått en fråga från Jacob Risberg om tvångsförflyttningarna. Stridande parter har en skyldighet att skydda civilbefolkningen från attacker. Detta kan naturligtvis också leda till att folk flyr. Tvångsförflyttning strider dock mot internationell rätt. Det är dock en svår bedömning, och det måste vara en domstol som avgör detta.

Apropå Daniel Riazats fråga: Formuleringen i den kommenterade dagordningen till EU-nämnden handlar om ICJ:s provisoriska åtgärder, bland annat ökat humanitärt tillträde, som Israel är skyldigt att efterleva.

Till alla som har ställt frågor om ICC kan jag säga att någon arresteringsorder ännu inte har utfärdats, och jag vill inte spekulera kring detta. Också av respekt för integriteten hos domstolen bör vi inte göra det heller.

Frågan har också ställts om humanitär respektive permanent vapenvila. Jag vill först och främst understryka nödvändigheten av en omedelbar vapenvila. Det är mycket välkommet att både Europeiska rådet och FN:s säkerhetsråd har varit tydliga om detta.

Jag tycker att det är detta vi borde fokusera vår kraft och energi på, för läget i Gaza är fruktansvärt. Jag har själv stått vid gränskontrollen vid Erez och tittat in i Gaza och sett både artilleriexplosioner och hört tryckvågorna komma. Det jag såg var naturligtvis bara en mycket liten del, men jag förstår fullständigt hur fruktansvärt det måste vara för civilbefolkningen på andra sidan gränsen.

Varken Europeiska rådet eller FN:s säkerhetsråd, det vill säga resolution 2728, använder dock begreppet permanent vapenvila, utan man refererar uttryckligen till en stegvis process där en omedelbar humanitär vapenvila, inklusive frisläppandet av gisslan, ska leda fram till en mer hållbar och varaktig överenskommelse. Detta är en ansats som regeringen stöder. Det är också mer realistiskt med ett mål om en tillfällig vapenvila som kan leda fram till en mer varaktig överenskommelse.

Det långsiktiga målet måste naturligtvis vara ett slut på kriget i Gaza och en trovärdig process mot en framförhandlad tvåstatslösning mellan Israel och Palestina. Jag kommer alldeles strax tillbaka till detta.

Jag fick också en fråga om frigivandet av gisslan och av palestinska fångar. Regeringen stöder fortsatta förhandlingar om en omedelbar humanitär vapenvila som leder till frigivande av gisslan och införande av ökade volymer av humanitärt stöd. Det är upp till parterna att förhandla om sådan här villkor. I slutet av november skedde utväxlingar mellan Israel och Hamas av gisslan och palestinska fångar.

Jag har också fått frågan om de politiska riskerna med att Israel genomför en markoffensiv i Rafah, alltså utöver de risker som finns för den civila befolkningen. Det är viktigt att understryka att Sverige och EU mycket tydligt har uppmanat Israel att inte genomföra sådana militära insatser i Rafah som skulle förvärra en redan katastrofal humanitär situation. En större militäroperation i Rafah under nuvarande omständigheter riskerar att få oacceptabla humanitära konsekvenser, precis som jag har sagt.

Det restes också en fråga, jag tror att det var av Jacob Risberg, om hur regeringen agerar i frågan om varor från de av Israel ockuperade områdena. Reglerna för vår handel med Israel är desamma som för alla EU-länder. Utgångspunkten är WTO:s grundläggande regler och överenskommelser samt associeringsavtalet mellan EU och Israel, där EU

har klargjort att avtalet gäller staten Israel inom 1967 års gränser. Varor med krav om ursprungsmärkning från bosättningar som förs in till Sverige och EU är ursprungsmärkta enligt de gemensamma EU-reglerna. Det innebär att varor tillverkade på ockuperat område inte får ursprungsmärkas som varor från Israel. De åtnjuter alltså inte samma fördelar enligt de befintliga avtalen som vi har.

Slutligen – när det gäller just den här delen, för jag har fler svar kvar – var det frågan om erkännandet i stort. Vi har givetvis noterat Norges, Spaniens och Irlands respektive beslut att erkänna Palestina och att avsikten uppges vara att genom detta stärka förutsättningarna för en tvåstatslösning och bidra till att få ett slut på konflikten mellan Israel och Palestina.

Det är ett mål som vi i regeringen håller med om fullt ut, men det återstår att se om besluten får avsedd effekt. En framförhandlad tvåstatslösning är nödvändig för fred i regionen, och det internationella samfundet måste verka för framsteg i den riktningen.

Vi har varit kritiska mot den israeliska regeringens avståndstagande vad gäller tvåstatslösningen, och det kommer vi att fortsätta att vara. Ingen har rätt att avfärda tvåstatslösningen. Vår inställning är också att om en sådan ska bli möjlig måste den följas av reformer även på palestinsk sida, inte minst när det gäller den palestinska myndigheten.

Det återstår mer att göra där, kan jag säga efter att ha suttit och pratat med den palestinske premiär- och utrikesministern i Ramallah. Hans egen uppfattning är för övrigt att det krävs mycket mer för kunna ha en myndighet som är stabil, utöver finansieringsfrågan, som jag redan har berört.

Slutligen, apropå Magnus fråga om Libanon och Hizbollah, ser Sverige och EU mycket allvarligt på risken för ytterligare eskalering mellan Israel och Hizbollah. Slagväxlingarna mellan Israel och Hizbollah sedan den 7 oktober, framför allt i form av flyganfall och raketer, har orsakat stora skador längs gränsen mellan Israel och Libanon, något som självfallet, beroende på att fokus har legat på Gaza, har gjort att Libanon men även Västbanken, som vi pratade om tidigare, har kommit i skymundan.

I norra Israel har fler än 100 000 människor tvingats evakueras när hela byar och samhällen har fått fly som ett resultat av Hizbollahs oacceptabla attacker. I södra Libanon har enligt medieuppgifter fler än 300 personer dödats och 90 000 tvingats fly sina hem.

Summa summarum skulle, precis som Magnus Berntsson var inne på, en större konflikt vara förödande för Libanon, som redan står inför en akut ekonomisk och politisk kris, och även för Israel därför att en sådan konflikt skulle kunna innebära ytterligare inblandning från Iran och framför allt deras proxy-miliser i Syrien, vilket i sin tur kan leda till en vidare regional upptrappning.

Det är därför oerhört viktigt att alla parter arbetar för att motverka en vidare eskalering. Det pågår intensiva diplomatiska ansträngningar av bland andra USA och Frankrike för att undvika en regional upptrappning.

Anf. 50 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Tack, ministern, för svaren! Jag vill börja med en kommentar. Om någon hade sagt till mig för 18 år sedan, när jag första gången blev engagerad i politiken, att ett parti grundat i antisemitism och

nazism skulle försvara staten Israel hade jag inte trott att det var sant. Men det händer märkliga saker hela tiden – jag antar att det är den tid vi lever i.

2023/24:39
24 maj

När det gäller svaren från ministern är många av dem på väg åt helt rätt håll. Jag resonerar på exakt samma sätt kring många av de svar som ministern har kommit med. Jag ska ta dem i tur och ordning.

När det kommer till frågan om ockupationen hör jag bara ett konstaterande av att det är en ockupation. Jag hör ingenting mer, såsom ett fördömande av ockupationen eller att den måste upphöra omedelbart. Om jag har hört fel får ministern gärna säga det. Annars vill jag anmäla en avvikande ståndpunkt i det avseendet.

När det gäller gisslan på båda sidor hör jag ett konstaterande av att det har skett olika fångutväxlingar etcetera. Jag hör inget ställningstagande om att det är fel att ha gisslan, på bägge sidor, utan det handlar enbart om den ena sidan. Jag tror att jag har sagt det tidigare – att man pratar om gisslan på den ena sidan och om arresteringar på den andra sidan – trots att det är illegala arresteringar som kan likställas med att ta gisslan. Om ministern inte på något sätt vill ta ställning i frågan vill jag anmäla en avvikande ståndpunkt om det.

När det gäller permanent eldupphör eller omedelbart permanent eldupphör säger ministern mycket riktigt att man i de internationella sammanhangen inte har använt sig av det begrepp som jag kräver här. Detta gjorde man inte heller när det kom till omedelbart eldupphör från början, utan det som fanns från början var humanitär vapenvila. Därefter ändrade man och justerade till omedelbar humanitär vapenvila. Det jag eftersöker och som säkert kommer om några månader är omedelbar permanent vapenvila eller eldupphör. Det är bara synd att 50 000 människor till behöver dö i folkmordet innan man kommer fram till det ställningstagandet. I detta avseende vill jag också anmäla en avvikande ståndpunkt.

När det kommer till associeringsavtalet hör jag återigen bara konstateranden av vad detta avtal basically är och vilka möjligheter som finns inom det. I det svar jag hör från ministern bekräftar han exakt det som flera partier här har sagt, nämligen att Israel inte uppfyller de krav som finns i avtalet, vilket betyder att det måste pausas. Om man inte vill göra detta eller ta ställning för det vill jag anmäla en avvikande ståndpunkt även i det avseendet.

När det kommer till vapenembargo hänvisar ministern till att det är ansvarig myndighet som sköter den frågan och att det inte är en politisk fråga. Det är intressant hur dessa frågor blir politiska när vi vill att de ska bli det. När det gäller exempelvis Ryssland eller andra länder om vilka vi är överens blir det helt plötsligt en politisk fråga. Det var politiskt när vi stoppade vapen till Turkiet, men sedan blev det helt plötsligt myndigheten som återinförde vapenhandeln med Turkiet. Jag tycker att det finns dubbla måttstockar här, och jag vill anmäla en avvikande ståndpunkt också om det.

När det kommer till att respektera domstolsbeslut vill jag säga att jag hoppas att alla partier tycker att man ska ställa sig bakom de internationella domstolarnas beslut, oavsett vad som beslutas. Det gör man även på nationell nivå. Att man respekterar besluten betyder inte att vi inte kan ha politiska ställningstaganden, för att behålla vår värdighet som nation.

Att uttrycka att en person som står bakom ett folkmord ska arresteras är inte något som man enbart behöver ha ett domstolsbeslut för att kunna göra, utan det är något som man som minister kan ta ställning till, så som man gjorde när det gällde Putin, till exempel. Regeringsföreträdare har uttryckt tidigare här att en arresteringsorder ska utfärdas mot Putin, och då undrar jag varför det inte går att göra det gentemot Netanyahu. I den delen vill jag anmäla avvikande ståndpunkt.

När det gäller bosättare finns det 800 000 illegala bosättare bara på Västbanken, varav 6 har fått sanktioner emot sig. Förlåt, men det är ett skämt att man inte vill gå längre i den frågan. Jag upplever att ministern vill gå längre, men jag hör inte att ministern säger att bosättarrörelsen, som är illegal enligt det internationella samfundet, i sin helhet ska bli föremål för sanktioner. Därför vill jag anmäla en avvikande ståndpunkt i den delen.

I fråga om att erkänna Palestina hör jag att regeringen säger att man har uppmärksammat det som Norge, Spanien och Irland har sagt. Vad fint, det har vi alla gjort, men frågan är om Sverige kommer att driva frågan om Palestinas erkännande för att driva igenom tvåstatslösningen. Kommer detta att vara den svenska regeringens linje? Om inte vill jag anmäla en avvikande ståndpunkt även i den delen.

För övrigt står jag bakom allt som sagts av Miljöpartiet.

Anf. 51 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Jag hoppas att Daniel också kan stå bakom de saker som jag nu kommer att säga.

Jag tackar utrikesministern för svaren. Det är några frågor som fortfarande hänger i luften.

Jag börjar med associeringsavtalet. Absolut, det ligger på kommissionen, som ska tala om huruvida Israel lever upp till avtalet eller inte. Jag tycker att det är ganska tydligt att de inte gör det, och jag tycker att regeringen kan göra en markering gentemot kommissionen här och tala om att vi anser att de inte gör det. Visst, det är en annan del av EU, men det är viktigt vad olika regeringar säger. Man kan mycket väl signalera att man upplever att Israel inte lever upp till avtalet.

Vad gäller vapenexporten tycker jag att det är ovillkorliga hinder i detta läge. Som sagt handlar det inte bara om frågan om Sveriges relativt begränsade export av vapen utan om att arbeta för ett europeiskt vapenembargo gentemot Israel i det här läget. Det är en fråga som inte bara kan hänskjutas till ISP. För att det ska bli ett vapenembargo krävs att EU:s regeringar går ihop och bestämmer att vi ska ha det. Då måste även den svenska regeringen kunna lyfta upp det.

Tvångsförflyttningar och internationell humanitär rätt är alltid en tvistefråga. För drygt 20 år sedan kom det internationella samfundet överens om något som kallas responsibility to protect, alltså skyldigheten att försvara eller skydda, i skuggan av Srebrenica och Rwanda, där världssamfundet inte agerade tillräckligt snabbt när folkmord skedde, trots att det var relativt uppenbart.

Återigen hör jag utrikesministern hänvisa till att det är domstolen som till slut ska avgöra huruvida folkrättsbrott, folkmord eller brott mot humanitär rätt har begåtts. Jag kan förstå att det är enkelt att skylla på det, men då faller hela principen om responsibility to protect. Det kommer i princip aldrig att ske att en domstol under pågående konflikt har möjlighet

att så snabbt komma till ett sådant avgörande. Det är en process som ofta tar år. Varför har vi denna princip om inte för just sådana här lägen, när vi ser att det uppenbart sker brott mot mänskligheten och krigsbrott?

2023/24:39
24 maj

När det gäller gisslan är det absolut ett krav som ska ställas i eventuella förhandlingar. Det är också ett krav vad gäller släppandet av gisslan som Hamas har tagit. Detta krav har regeringen ställt och ställer det även nu. Varför kan man då inte i samma andetag säga att alla som har frihetsberövats och som finns i så kallat administrativt förvar utan någon form av brottsmisstanke också ska släppas? Jag undrar varför ska det hänskjutas till eventuella förhandlingar.

Återigen, kopplat till handel med bosättningsvaror, har vi långtgående system vad gäller märkning av varor. Det gäller framför allt frukt, grönsaker och köttprodukter. Det gäller inte industriprodukter, där det inte finns några krav på märkning av om de kommer från bosättningar eller inte. Det gäller inte så kallade förpackade livsmedel – där finns inget sådant krav. Man skulle faktiskt kunna gå ut och säga att vi vill utöka kravet på märkning.

Den andra delen av problematiken är att efterlevnaden av associeringsavtalet och tullfriheten bygger på ett system där Israel, när man exporterar sina varor, ska uppge vilka områden enligt ett postnummersystem som varorna är producerade i. Sedan är det upp till den svenska tullmyndigheten att utifrån tullistor undersöka vilka postnummer varorna kommer ifrån och vilka som ska beläggas med tull och inte. Det är ett helt vansinnigt system.

Med tanke på den mängd varor som flödar in från Israel förstår jag att de europeiska tullmyndigheterna inte har möjlighet att leva upp till detta. Man kan tvingas att bara göra stickprovskontroller för att se om det efterlevs. Detta skulle kunna förändras. Det första steget i dagsläget borde vara att helt enkelt stoppa handeln tills Israel tillsammans med EU kan få fram ett bättre system, så att det inte finns smitvägar, och också på en gång utvidga märkningen vad gäller samtliga varor från bosättningar, inte bara frukt, grönsaker och köttprodukter.

Anf. 52 ANNA LASSES (C):

Ursprungsmärkning är en helt egen diskussion, fru ordförande.

Tack, utrikesministern, svaren på frågorna!

Apropå Parisavtalet och Palestinas uteblivna tillgångar skulle jag egentligen bara vilja ha en bekräftelse från utrikesministern av att han och Sverige driver på för att det följs, inte bara gentemot Israel bilateralt utan även i diskussionerna i EU. Detta skulle jag vilja få bekräftat.

När det gäller arresteringsordrarna utgick jag från att detta ingick i att man respekterar domstolens förfarande och sedan beslut. Jag hoppas att jag har uppfattat detta korrekt. Annars kommer jag att vända mig emot det om och när det blir aktuellt och regeringen säger något annat. Det får också gärna bekräftas att det som domstolen säger ska respekteras och följas.

Jag kan faktiskt ha förståelse för att man inte använder benämningar när man inte har en dom. Det betyder inte att man inte kan agera. Huruvida det rör sig om folkmord eller inte är det upp till domstolen att besluta om. Vi kan dock konstatera att det, oavsett hur lidandet och de fruktansvärda händelserna benämns, är agerandet som är det centrala i nuläget – så att man inte blandar ihop dessa två saker.

När det sedan gäller Rafah tror jag att jag ställer mig bakom det som nu utformas. Vi hade ju en avvikande ståndpunkt förra veckan. Jag tycker inte heller att det räcker med ett avgörande från kommissionen, utan jag

tycker att regeringen tydligt bör signalera att det banne mig snart är dags att pausa associeringsavtalet. Det kan inte fortsätta på det här sättet i Rafah.

Min allra första fråga, som kanske ligger lite utanför diskussionen, fick jag aldrig svar på. Men jag vill ändå höra något om detta med antisemitismen i EU. Finns det någon form av samverkan, eller ligger detta fortfarande på respektive land?

Slutligen – och detta ligger definitivt utanför diskussionen på mötet nästa vecka – har EU framfört en begäran om att länderna i EU ska ta hand om svårt sjuka patienter från Gaza. Jag undrar bara om utrikesministern skulle vilja kommentera om detta är något som regeringen överväger. Vi från Centerpartiet anser att vi bör ta emot vår andel, som EU har lyft.

Anf. 53 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Tack till utrikesministern för svaren i den omfattande frågeomgången! Jag ska försöka fatta mig kort nu och vill börja med att avisera att vi, som jag lyfte i mitt förra inlägg, fortfarande tycker att man ska stryka ”under nuvarande omständigheter” i den svenska ståndpunkten. Det gäller en markinvasion, eller militär operation, i Rafah – det vi ser pågå just nu, som har påbörjats.

Jag vill också säga att jag verkligen håller med om det som Anna Lasses från Centerpartiet säger kopplat till hur vi ska se på processen i ICC, vikten av att respektera domstolens oberoende och att vi såklart måste säkerställa att vi stöder att det som domstolen beslutar ska följas. Det handlar inte om att föregå några beslut. Jag tror bara att det är viktigt att man är tydlig från Sveriges sida när det handlar om att stå upp för den internationella rätten.

När det sedan gäller frågan om extremistiska bosättare uppfattar jag också att regeringen säger att man är beredd att gå längre men att det i dag saknas stöd i EU-kretsen. Jag tycker ändå inte riktigt att det som sägs från regeringens sida är tillräckligt. Här skulle vi nog vilja anmäla en avvikande mening om att vi tycker att man ska driva på ännu hårdare för att införa sanktioner mot fler extremistiska bosättare och, inte minst, vara beredd att se över frågan om inte sanktioner ska införas mot hela bosättningar.

När det gäller detta vill jag passa på att nämna att vi också vill anmäla en avvikande mening kopplat till handel med varor på ockuperad mark. Det är i dag inte fullt tillfredsställande när det gäller hur vi inom EU säkerställer att sådan handel inte sker. Jacob Risberg föredrog föredömligt hur regelverket ser ut i dag. EU-kretsen behöver säkerställa att sådan handel inte sker. Man måste också se över om man är beredd att skärpa detta. Vi vill se att regeringen driver på för detta, så vi anmäler en avvikande mening även i denna del.

Anf. 54 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Jag börjar med lite olika frågor som har varit uppe och som jag tror att det kan vara viktigt att ta fasta på. När det till exempel gäller frågan om behandlingen av palestinska fångar och synen på dem i förhållande till gisslan vill jag understryka att regeringen naturligtvis ser mycket allvarligt på uppgifterna om att palestinier i israeliskt förvar ska ha utsatts för misshandel och kränkande behandling. Det är ett stort antal palestinier som är frihetsberövade utan rättegång och hålls i så kallat administrativt förvar. Israel är naturligtvis skyldigt att behandla

frihetsberövade i enlighet med sina internationella förpliktelser och utreda uppgifter om övergrepp och missförhållanden.

Vi har upprepade gånger uppmanat Israel att uppfylla sina internationella förpliktelser i samband med frihetsberövande, till exempel att medge tillträde för Internationella rödakorskommittén och möjlighet för dem att besöka frihetsberövade. När Israel granskades genom FN:s universella granskningsmekanism, Universal Periodic Review, i FN:s råd för mänskliga rättigheter i maj 2023, alltså för ett år sedan, handlade en av Sveriges rekommendationer till Israel om detta. Regeringen anser däremot inte att uppgifterna om behandlingen av palestinska fångar kan likställas med Hamas hållande av gisslan. Det utgör en uppenbar krigsförbrytelse och är något helt annat.

När det sedan gäller frågan om ockupationen som helhet och huruvida den ska upphöra tror jag att vi alla är överens om att det är självklart att den ska göra det. Den ska upphöra genom en framförhandlad tvåstatslösning. Detta är också precis vad världssamfundet genom återkommande resolutioner i såväl generalförsamlingen som säkerhetsrådet har tagit ställning för i denna fråga.

När det gäller försvarsmaterielfrågan, som Daniel Riazat väckte, finns det inga dubbla måttstockar i det avseendet. Att ISP ändrade sin tidigare rekommendation när det gäller Turkiet var en direkt konsekvens av Sveriges Natomedlemskap. Myndigheten sa också tydligt att det var detta som gjorde att man frångick sitt tidigare ställningstagande.

När det gäller jämförelserna mellan ICC:s avgörande gällande president Putin och den nuvarande diskussionen vill jag understryka att domstolen i det fallet har kommit med ett avgörande. Det kom inom fyra veckor, var det väl, efter det att anmälan hade gjorts. Där finns det alltså inte heller några dubbla måttstockar. Skälet till att vi ännu inte tar ställning eller spekulerar i en eventuell utgång är att domstolen inte har kommit med något avgörande. Att jämföra dessa två fall med utgångspunkten att man skulle ha varit tuffare mot Putin än man är i det här fallet är att blanda äpplen och päron eftersom det i fallet med Putin kom ett avgörande som man då kunde uttala sig om.

Jag håller inte heller med om påståendet att det skulle vara ett skämt att sanktioner riktats mot sex bosättare. Jag ska alldeles strax förklara varför vi inte riktar sanktioner mot alla bosättare. Men man ska ha klart för sig att detta har fått mycket stor inverkan eftersom det är första gången som extremistiska bosättare på detta vis har fått sanktioner riktade mot sig. Jag blev under mitt besök i Israel och Palestina mycket tydligt upplyst av de personer som bor och arbetar där nere om att det är klart att det får effekt när denna typ av tydliga sanktioner riktas för första gången. Vi ska alltså inte alls nedvärdera betydelsen av detta; det tycker jag är viktigt.

Israels bosättningspolitik strider mot folkrätten – det är det ingen tvekan om. Men det betyder inte, enligt regeringen, att alla bosättare uppfyller kriterierna för att föras upp på EU:s sanktionslista. Det ökade våldet från extremistiska bosättare är särskilt bekymmersamt, och det är därför EU har börjat införa sanktioner mot både individer och organisationer. Därutöver fortsätter vi naturligtvis att uppmana Israel att vidta åtgärder mot dessa personer.

Kommer Sverige att driva på för en tvåstatslösning, vilket ju – det ligger i sakens natur – i förlängningen är detsamma som att bidra till att

Palestina erkänns? Svaret på den frågan är naturligtvis ja. Det är klart att vi kommer att driva på för tvåstatslösningen. Det är hela den plattform på vilken regeringens Mellanösternpolitik och lösningen på Israel–Palestina-konflikten vilar. Men problemet är naturligtvis att man inte bara kan erkänna Palestina och sedan tro att saker och ting har löst sig. Så fungerar det naturligtvis inte; det tror jag också att alla här inne är medvetna om. Sverige erkände Palestina för tio år sedan, 2014, och ingen kring detta bord kan ju rimligen hävda att konflikten har blivit mindre allvarlig eller kommit närmare en lösning under dessa tio år.

Anna Lasses ställde också en praktisk fråga om patienter från Gaza. Det stämmer att kommissionen har skrivit till sjukvårdsministrarna och ministrarna för civilt försvar i samtliga EU-länder och efterhört möjligheten för medlemsstaterna att ta emot patienter från Gaza för vård. Denna fråga bereds för närvarande i Regeringskansliet. Den är inte formellt en del av det som vi ska diskutera på FAC, men jag svarar på frågan i alla fall.

Vidare ställdes frågan vad regeringen gör konkret för att motverka antisemitism också på EU-nivå. Regeringen prioriterar kampen mot rasism och antisemitism. Sverige var fram till 2023 ordförande för den internationella alliansen för Förintelsens hågkomst, IHRA. Arbetet har bland annat handlat om att stärka IHRA:s arbete för Förintelsens hågkomst och motverka såväl förnekelse som förvrängda narrativ om Förintelsen, som vi ser att Ryssland använder sig av i sin krigspropaganda mot Ukraina.

Regeringen har arbetat för genomförandet av de närmare 150 åtaganden som delegationerna gjorde vid det internationella forumet för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism, som avhölls i Malmö 2021. Sverige verkade även under det svenska ordförandeskapet 2023 för att EU – nu kommer jag till Anna Lasses direkta fråga – ska vara en tydlig röst mot antisemitism, såväl inom unionen som i FN. Därför har också en särskild arbetsgrupp inrättats inom Regeringskansliet för att främja judars säkerhet och judiskt liv i Sverige. Jag och andra statsråd i regeringen har lagt oss vinn om att träffa judiska företrädare i ljuset av den ökande antisemitism som följt på kriget mellan Israel och Hamas. Regeringen har även tillfört extra medel till Judiska Centralrådet för säkerhetshöjande åtgärder.

Vidare har också utredningsbetänkandet *Ett starkt judiskt liv för framtida generationer – Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034*, SOU 2024:3, överlämnats till regeringen i januari 2024. Betänkandet kommer nu att remitteras.

Jag passade också under mitt besök i Tel Aviv på att besöka Yad Vashem, det vill säga minnesmärket för Förintelsens offer, och att lägga ned en krans och en sten till åminnelse av de människor som dödades under Förintelsen.

Det var en fråga till, om detta med responsibility to protect. Denna princip om att skydda har naturligtvis bidragit till en global medvetenhet om vårt gemensamma ansvar för att skydda människor från grova internationella brott. Regeringen har konsekvent, såväl bilateralt som genom EU, understrukit parternas skyldighet att agera i enlighet med folkrätten, inklusive den internationella humanitära rätten, vilket vi har pratat om tidigare här i dag. Civila måste skyddas, och principerna om

åtskillnad mellan militära mål och civila objekt samt om proportionalitet och försiktighet måste man alltid tillämpa.

Sverige röstade i december för resolutionen om humanitär vapenvila i FN:s generalförsamling. Det är säkerhetsrådet som har det primära ansvaret för att upprätthålla fred och säkerhet.

Anf. 55 JACOB RISBERG (MP):

Två korta saker bara. Vad gäller RTP är den tredje principen att om parterna själva inte lyckats skydda civilbefolkningen har världssamfundet ett ansvar att gå in och göra det. Det handlar inte bara om FN utan också om världssamfundets enskilda medlemmar, inklusive Sverige. Det är den ena delen. Man kan inte bara hänskjuta den frågan till FN:s säkerhetsråd, för där vet vi att det inte kommer att gå igenom. Det är alltså ett medskick.

Det andra är en sak som utrikesministern sa och som jag reagerade på, nämligen att slutet på ockupationen kommer som en följd av en framförhandlad tvåstatslösning. Nej.

(Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M): Jo.)

En framförhandlad tvåstatslösning kräver ett slut på ockupationen. Det är detta som också har krävts hela tiden av FN: att ockupationen måste ta slut. Dessa saker hör ihop, men den ena är inte en naturlig följd av den andra. Jag tror att det för att över huvud taget komma fram till en rättvis tvåstatslösning krävs ett slut på ockupationen. Jag tycker alltså inte att man kan ställa kravet att det ska finnas ett fredsavtal innan man kräver ett slut på ockupationen.

Anf. 56 DANIEL RIAZAT (V):

Jättesnabbt: Jag vill bara ställa mig bakom Socialdemokraternas avvikande ståndpunkt gällande Rafah och det som vi alla fyra oppositionspartier har varit överens om. Jag vill även på denna punkt påminna Miljöpartiet om att vi har haft likalydande avvikande ståndpunkter på alla de punkter jag nämnde tidigare.

Anf. 57 ORDFÖRANDEN:

Tack för en bra och lång diskussion. Jag ska försöka sammanfatta.

Jag konstaterar att det i grund och botten finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Det finns anmälda avvikande meningar som i hög grad är gemensamma för V och MP enligt en lång tidigare uppläst lista av synpunkter, som jag inte ska drista mig till att upprepa i alla delar, men de har blivit tydligt framförda.

Det finns en gemensam avvikande mening från S, V, C och MP om att pausa associeringsavtalet med Israel. Nej? V, C och MP kanske? Alla fyra rörande Rafah. Den är gemensam.

SD har en annorlunda formulerad avvikande mening i delen huruvida en markoffensiv redan har inletts i Rafah eller ej. Där har SD en avvikande ståndpunkt.

S vill stryka formuleringen ”under nuvarande omständigheter” vad gäller stycket om Rafah. Vidare vill man utöka sanktioner mot fler bosättare,

inklusive att se över hela bosättarrörelsen och handel med varor från ockuperad mark.

2023/24:39
24 maj

(DANIEL RIAZAT (V): Det är den ståndpunkten som är den gemensamma. Hela det som rör Rafah.)

(MATILDA ERNKRANS (S): Det som S sa hakar också i MP och C.)

Utmärkt! Då är det en gemensam avvikande ståndpunkt vad gäller stycket om Rafah från S, V, C och MP, som Linnéa Wickman har framfört tidigare.

Är det någon som saknar någonting?

(JACOB RISBERG (MP): Fred på jorden!)

Rent formellt tror jag att allt är korrekt sammanfattat. Med de upplästa avvikande meningarna konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Sedan har vi dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Vill statsrådet säga något på den punkten.

Anf. 58 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Helt kort. I samband med FAC anordnas också högnivåsegmentet av den åttonde Brysselkonferensen till stöd för Syrien. Det är naturligtvis en viktig fråga.

Anf. 59 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar utrikesministern och medarbetare för i dag och önskar er en fortsatt fin dag och så småningom en trevlig helg.

Anf. 60 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Detsamma!

§ 3 Utrikesfrågor – handel

Statsrådet Johan Forssell

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor – handel den 25–29 februari 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor – handel den 30 maj 2024

Anf. 61 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Johan Forssell med medarbetare varmt välkomna till dagens EU-nämnd. Jag beklagar att vi är något sena.

Vi börjar med återrapporten. Vill statsrådet säga något?

Anf. 62 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Gott att se er alla! Det har skett en skriftlig återrapportering, och jag kommer under punkten Övriga frågor att gå in på uppföljningen från ministerkonferensen eftersom det var en informell lunch. Men jag har inte så mycket att tillägga just nu, utan jag föreslår att vi går vidare.

Anf. 63 ORDFÖRANDEN:

Vi går vidare till information och samråd. Först ut är dagordningspunkt 3, Handel och konkurrenskraft: framtiden för EU:s handelspolitik. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 64 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Rådet väntas ha en diskussion om handel och konkurrenskraft – framtiden för EU:s handelspolitik.

Som ni vet har aldrig tidigare handel, handelspolitik och den inre marknaden varit så otroligt sammanlänkande som de är precis just nu. Den oro som finns för olika strategiska beroenden som vi pratar mycket om har blivit en stark drivkraft för industripolitiken. Samtidigt lyfter vi från handelssidan alltid att det här finns en risk att en hel del av detta också kan få snedvridande effekter för den handel som vi är så beroende av. Vi behöver här en balanserad politik.

Precis som jag har sagt tidigare i nämnden, att skydda sig mot risker för ekonomisk säkerhet är en sak, men skydd mot ekonomisk konkurrens är något helt annat. Här måste vi vara tydliga med att det inte finns någon konkurrenskraft utan konkurrens.

Den nuvarande säkerhetssituationen betonar vikten av att ha starka värdekedjor och strategiska partnerskap. Vi måste skydda vår frihandel. Vi behöver tillgång till globala marknader om vi ska fortsätta att vara ledande. Handel är, som ni vet, inte bara handel utan det är också säkerhet. Det är ett viktigt perspektiv att ta med sig i frågorna.

Regeringen verkar för en fri, hållbar och regelbaserad världshandel. Det multilaterala regelbaserade handelssystemet skapar en förutsägbarhet genom WTO och lika villkor för alla länder.

För att upprätthålla ett konkurrenskraftigt EU behöver vi färdigställa fler frihandelsavtal. Det har ni hört mig säga många gånger tidigare. Det gäller till exempel med Mercosur, som när det ratificeras blir det största frihandelsavtalet i EU:s historia. Vi verkar aktivt för det.

Vi behöver också säkerställa att våra företag får tillgång till tillväxtmarknader i Asien och Stilla-havsregionen. EU skulle till exempel kunna söka samarbete med Stilla-havsavtalet.

Den transatlantiska länken är avgörande för svensk ekonomi, säkerhet och välbefinnande. Vi har uppfattningen att EU ska fortsätta att ha höga ambitioner i handelsrelationerna med USA. Vi arbetar också för att utveckla samarbetet inom handels- och tekniskrådet med USA, alltså Trade and Technology Council, som vi hade förmodat att ta till Luleå i fjol.

Men EU behöver också säkerställa att våra regelverk inte skapar hinder för våra företag att nå ut på globala marknader och bidra till den gröna omställningen. Det är en viktig fråga, och det är viktigt att ha en samstämmig politik på alla politikområden.

Därför avser regeringen att framhålla vikten av att nya EU-regleringar alltid föregås av noggranna konsekvensanalyser som även tar hänsyn till externa effekter, inklusive just handeln. Här handlar det inte bara om enskilda regleringar utan också om att se på den ackumulerade effekten av alla regleringar sammantaget och vilka handelsstörande effekter de kan få. Vi vet att det finns sådana problem i dag.

Avslutningsvis vill jag också nämna att regeringen fortsätter att verka för ett starkt, förutsägbart och långsiktigt EU-stöd till Ukraina – politiskt, ekonomiskt, humanitärt, rättsligt, militärt liksom naturligtvis ett ökat tryck på Ryssland. Här är handelspolitiken ett viktigt verktyg.

Anf. 65 MONICA HAIDER (S):

Vi flaggade i går i näringsutskottet om en avvikande mening, men du sa lite mer än vad som sas i går. Därför har jag någon fråga innan jag bestämmer mig för hur den ska se ut.

Först och främst kommer vi att anmäla avvikande mening om rättvis handel, inte bara regelrådet. Där återkommer vi som vanligt.

Sedan nämnde du Stilla-havsområdet. Menar du att ni driver att vi ska ansluta oss till frihandelsavtalet CPTPP? Du sa något om att närma sig Stilla-havsområdet – jag uppfattade inte riktigt.

Sedan nämnde du även USA. Jag hörde dig aldrig säga att vi ska få till ett frihandelsavtal med USA utan det var mer om regelrådet.

Vi vill understryka att vi är pådrivande för att skärpa och stärka efterlevnaden av sanktioner mot Ryssland.

Menar du att vi ska ansluta oss till Stilla-havsområdet med frihandelsavtalet? Då stryker jag i så fall den punkten. Annars vill jag anmäla avvikande mening. Likadant gäller USA, beroende på vad du svarar på frågan.

Anf. 66 DANIEL RIAZAT (V):

Jag ska inte förlänga den här debatten! Vänsterpartiet har sedan tidigare uttryckt skepsis gentemot WTO:s nuvarande strukturer. Vi har också pratat om att beskrivningen fri, hållbar och regelbaserad handel blir alldeles för luddig. Hållbar och regelbaserad handel betyder ingenting om det inte finns något innehåll. Dessutom har regeringen konsekvent gått emot att vilja ha rättvis som begrepp inom handeln, vilket jag tycker är beklagligt. När det gäller rättvis handel har vi anmält gemensam avvikande ståndpunkt med bland annat Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet. Det håller jag fast vid. Men jag väntar på svaren angående de övriga frågor som Monica ställde.

Anf. 67 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Jag tackar bistånds- och handelsministern för dragningen.

Det känns som att vi är samstämmiga i vår kritik. Miljöpartiet håller också med om att ”rättvist” måste in i det hela. Det måste såklart finnas substans bakom det hela. Vi märker att stora företag använder dyra jurister mot småföretag. Det kan aldrig bli rättvist, oavsett om det faller inom samma regelbaserade ordning.

Jag vill understryka att handelspolitiken är viktig vad gäller Ukraina. Att EU:s länder fortsätter att handla med rysk energi är en stor del av det som med hjälp av handelspolitik skulle skapa en enorm förändring på kort tid.

Liksom de övriga ledamöterna inväntar jag svar på frågorna innan jag gör ett ställningstagande.

Anf. 68 ANNA LASSES (C):

Jag vill också ställa mig bakom ordet rättvis.

Anf. 69 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill bara lägga till, utöver det som Monica Haider så föredömligt föredrog för Socialdemokraternas räkning. Vi tycker också att vi behöver ta med i ståndpunkten vikten av att återupprätta det fackliga biståndet. Om handel ska bli rättvis runt om i världen är det viktigt att vi också stöder arbetstagares rättigheter och möjligheter att organisera sig runt om i världen.

Anf. 70 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Då ska jag svara på frågorna i tur och ordning.

Rättvis handel har vi pratat om många gånger tidigare, och jag har lagt ut texten om det. Regeringens uppfattning är att regelbaserat är ett bättre ord. Rättvis handel är ett fluffigt begrepp, och det kan betyda många olika saker. Det finns ingen definition av rättvis handel, så det är innehållslöst i den delen.

Regelbaserad är ett mycket tydligare begrepp. Det är mer definierat – och jag hoppar därmed vidare till Daniel Riazats fråga. Den regelbaserade världshandeln är reglerad i WTO. Det har ett konkret, tydligt innehåll med regleringar som ska följas. Bryter man mot dem finns ett instrument i WTO som kan hantera frågan. När det gäller rättvis handel finns inget sådant.

Att orden ska betyda någonting är ett av argumenten varför vi har valt att göra den förändringen, utöver det faktum att vi ser hur rättvis handel ofta används som ett begrepp av protektionistiska krafter. Det är så; man använder rättvis handel för att inte vilja ha mer frihandel.

Jag fick en fråga om frihandelsavtalet med USA. Jag vill gärna betona att regeringen vill ha frihandelsavtal med hela världen. Vi arbetar konsekvent och målmedvetet för att ha det. När det gäller USA finns ingen sådan process igång. Det är en konsekvens av att de tidigare förhandlingarna avslutades 2016 efter att Donald Trump hade hamnat i Vita huset. Han ville just inte ha free trade, utan han ville ha fair trade. Vi arbetar på med den regelbaserade handeln och vill gärna ha ett

frihandelsavtal med USA. Men just nu ser det lite svårare ut, men vi jobbar hårt inom TTC för att hitta samarbeten med dem.

När det gäller Stillahavsområdet är det som jag sa: Vi vill ha frihandel med hela världen, och vi arbetar hårt med det. Det går kanske inte att ansluta sig till Stillahavsområdet, men att hitta ytterligare samarbeten där är något vi självklart gärna gör.

USA-frågan har jag svarat på.

När det gäller sanktioner mot Ryssland arbetar vi naturligtvis för att få en bättre efterlevnad av de sanktioner vi redan har – det är ju ganska många sanktionspaket – men vi är också pådrivande för att få fler sanktionspaket. Det är något vi arbetar målmedvetet med, och vi ser gärna till att utveckla det. Men vi ser också till att hålla uppe efterlevnaden av de sanktioner vi redan har och som är ganska många.

När det gäller frågan om fackligt bistånd ser jag kanske inte att den kommer in i diskussionen på mötet med EU:s handelsministrar, så jag väljer att inte kommentera den ytterligare.

Anf. 71 MONICA HAIDER (S):

Vi står fast vid våra avvikande meningar gällande rättvis handel och gällande att Sverige ska vara pådrivande för ett nytt frihandelsavtal. Du sa att du gärna ville ha det, Johan Forssell, men du sa ingenting om att ni skulle driva frågan. Vi står också fast vid att regeringen bör vara pådrivande i att skärpa och stärka efterlevnaden av sanktionerna mot Ryssland.

Sedan blev jag lite osäker gällande Stillahavsområdet. Om jag förstod dig rätt menade du att man inte kan ansluta sig till det avtalet. Uppfattade jag det fel?

Vi står givetvis även fast vid ståndpunkten gällande biståndet.

Anf. 72 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill börja med att säga att frågan om rättvis handel inte kommer från högerextrema aktörer som Donald Trump eller ministrarnas regeringsunderlag, utan den kommer från den progressiva arbetarrörelsen och från människorättsaktivister, miljökampanjer etcetera runt om i världen. Det handlar om att skapa just rättvis handel där man respekterar arbetarnas rättigheter samt miljö och natur och inte alltid och enbart sätter profit före vår världs framtid. Det är något jag skulle vilja lägga till, för att inte tillåta historierevisionism.

Jag tycker att det är beklagligt att regeringen på ett ignorant sätt viftar bort frågan om rättvis handel, och jag vidhåller Vänsterpartiets avvikande ståndpunkt gällande detta.

Anf. 73 ANNA LASSES (C):

Fru ordförande! Tack, ministern, för svaren!

Apropå fluffiga begrepp vill jag prata om begreppet regelbaserad. I vissa länder finns det regler som säger att kvinnor saknar rättigheter; det är vad regelbaserad skulle kunna betyda. Begreppet är minst lika fluffigt som begreppen fritt, hållbart och rättvist – absolut. Alla fyra begrepp är jättefluffiga, men de är ack så viktiga.

Sedan kan jag tycka att det är tråkigt att såväl vänsterrörelsen som de ute till höger har valt att "hijacka" begreppet rättvis handel. Som liberal tycker jag definitivt att rättvis handel är otroligt viktigt, och precis som

Daniel Riazat sa handlar det om att det framför allt är de som jobbar för mänskliga rättigheter – oavsett om de hör till högern, vänstern eller mitten eller är liberaler – som har jobbat med dessa villkor. Därför står jag fast vid att jag tycker att det är viktigt att det står fri, hållbar och rättvis. Det får gärna stå regelbaserad också; det är absolut inget fel på det, utan jag tycker att även det är mycket viktigt.

Anf. 74 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack, statsrådet, för svaren!

Jag instämmer i mycket av det som redan har sagts. Jag vänder mig också emot att man ska bli kallad protektionist när man lyfter upp ett begrepp som rättvis handel, för det är ju snarare tvärtom. Det handlar om att gynna småföretagande runt om i världen, alltifrån kooperativ till bondeförbund, småföretagare och så vidare. Det är det man vill lyfta upp genom rättvis handel. Det handlar inte om att stödja stora svenska företag i första hand utan om att handel måste ske på ett rättvist sätt. Det är motsatsen till protektionism, skulle jag vilja påstå.

Med det sagt stöder jag S avvikande ståndpunkter på samtliga punkter utom när det gäller att trycka på för ett frihandelsavtal med USA. Det känns lite prematurligt i det här läget, och jag vet inte riktigt vad vi tycker i övrigt om det. Jag väljer därför att inte ta ställning i just den frågan.

Anf. 75 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

När det gäller rättvis handel är det intressanta kanske inte var begreppet kommer ifrån utan hur det används i dag. Där kan man ändå konstatera att det ofta används av protektionistiska krafter, ibland till vänster och ibland långt till höger. Det används väldigt ofta för att förhindra det som i alla fall vi från den svenska regeringens sida vill se, nämligen mer av öppenhet, mer av frihandel och mer av den marknadsekonomiska konkurrens som är så viktig för vårt land, liksom de globala marknader som våra företag så väl behöver.

Dessutom, vilket vi har varit inne på, är det inget etablerat begrepp. Det saknar också ett entydigt innehåll, och det är det som är den stora skillnaden jämfört med den regelbaserade handeln. Där kan man följa upp och se vad det innebär, medan rättvis handel handlar väldigt mycket om olika tolkningar – vilket kanske även den här diskussionen har understrukt. Regeringen står alltså fast vid den bedömningen.

När det gäller Stillahavsavtalet är det väl så, har jag uppfattat det som i EU:s diskussioner, att det i dag inte finns någon aptit på att ansluta sig till detta. Men jag vill som sagt säga att regeringen förespråkar frihandel med hela världen. Samtidigt kan man kanske bara konstatera att vi i detta nu har flera avtal på ingång. Vi har några som är klara men som EU fortfarande inte har undertecknat, till exempel Mercosur. Det skulle bli det största i vår historia, men där brister EU helt enkelt i genomförandet.

Kanske är alltså det klokaste just nu att fokusera på att faktiskt leverera de avtal vi har arbetat med under väldigt många år innan vi öppnar nya stora förhandlingar. Men vi vill som sagt gärna ha frihandel med hela världen, och inte minst mina resor och möten har syftat väldigt mycket till att få de här sakerna på plats – en kanske mer framåtutad hållning än tidigare.

Jag uppfattar det som att det inte var någon mer fråga. Jag kan ha missat någon, men då får ni höra till.

2023/24:39
24 maj

Anf. 76 ORDFÖRANDEN:

Jag uppfattade att ni stod fast vid era avvikande ståndpunkter, Monica Haider, eller ville du lägga till någonting?

Anf. 77 MONICA HAIDER (S):

Nej, vi står fast vid alla våra avvikande meningar.

Anf. 78 ORDFÖRANDEN:

Tack! Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en gemensam avvikande mening från S, V, MP och C angående rättvis handel.

Därtill har Socialdemokraterna avvikande mening gällande att återuppta det fackliga biståndet och gällande att sanktionerna mot Ryssland ska skärpas och efterlevnaden stärkas. De delarna står även Miljöpartiet bakom.

Utöver det vill S att Sverige ska vara pådrivande för ett nytt frihandelsavtal med USA och även Stillahavsområdet.

(DANIEL RIAZAT (V): Vänsterpartiet ställer sig bakom den avvikande ståndpunkten om det fackliga biståndet.)

Uppfattat! Vänsterpartiet ställer sig bakom den avvikande ståndpunkten om det fackliga biståndet.

(DANIEL RIAZAT (V): Vänta! Vi ställer oss tydligen bakom de andra delarna också, förutom USA!)

Okej. Vänsterpartiet ställer sig bakom allt utom USA! Utmärkt! Då tror jag att vi har rätt ut detta.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Handels- och investeringsförbindelserna mellan EU och Afrika. Även detta är en diskussionspunkt.

Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Vi kommer att diskutera EU:s handelsrelationer med Afrika. Vi kommer att diskutera status men också utmaningarna och möjligheterna, som man säger, gällande EU:s handel med länderna i Afrika.

Jag är nyss hemkommen från Zambia, där jag har studerat detta på både detaljerad och ganska övergripande nivå, får man säga. Det understryker väl just att det finns både stora möjligheter och en lång rad problem. Många av möjligheterna är kanske större än tidigare, men vi har också i många fall talat om dem under 20–30 års tid, vilket tål att tänkas på.

Regeringen kommer att betona fördelarna med en ökad handel med Afrika – åt båda håll. Det är ju så att svenska och europeiska företag väldigt ofta erbjuder lösningar som efterfrågas i många av de här länderna, inte minst för att de bidrar till den gröna omställningen. Samtidigt ser vi att

många afrikanska länder är väldigt rika på råvaror; i Zambia, där jag var nu, finns exempelvis koppar och kritiska jordartsmetaller. Det är inte heller unikt för just Zambia utan gäller flera afrikanska länder.

Regeringen stöder kommissionens initiativ att stärka genomförandet av de ekonomiska partnerskapsavtal som EU har med afrikanska länder. Vi stöder även kommissionens ansats att underlätta hållbara investeringar för att försöka få till fler hållbara investeringsavtal med till exempel Ghana och Elfenbenskusten.

När det kommer till Nordafrika håller vi på att se över hur man kan modernisera de existerande associationsavtalen. Från regeringens sida välkomnar vi den här ansatsen. Vi tror att ett ökat handelsutbyte med Nordafrika kan bidra till att öka tillgången på hållbara och tillförlitliga energikällor och mineraler i EU.

Sedan finns det ju ett afrikanskt frihandelsavtal, det kontinentala frihandelsavtalet AFCFTA. Det är världens största frihandelsområde i dag, om man mäter det som område, och avtalet har stor potential. Vi tror att det är viktigt att verka för ett snabbare genomförande av detta, så Sverige är med och stöder processen med att genomföra avtalet inom ramen för vårt utvecklingssamarbete med Afrika.

Ett hinder för ökad handel med EU är att handeln inom regionen är svagt utvecklad. Det är därför viktigt att vi med våra handelsavtal möjliggör en ökad intraregional handel. Sverige bedriver ett utvecklingsarbete för att göra just det och främja regional och ekonomisk utveckling, och vi ser gärna än mer samarbete med EU och EU:s medlemsstater. Det finns olika initiativ för det i dag, till exempel Team Europe Initiative for trade and development.

Regeringen kommer också att framhålla att förädlingsgraden i de afrikanska länderna bör öka, vilket inte minst länderna själva är väldigt måna om att framhålla. Det bidrar till sysselsättning och tillväxt, och talar man om geopolitik – handel blir ju alltmer geopolitik – minskar det beroendet av andra länder, framför allt Kina.

Vi tror även att hållbara investeringar i till exempel infrastruktur och digitalisering kan underlätta handel både inom Afrika och med omvärlden. Här finns som ni vet EU:s stora initiativ Global Gateway, som vill koppla ihop just utvecklingsbistånd och den privata sektorn. Det är ungefär samma sak som vi försöker göra i den svenska biståndspolitiken, det vill säga bryta ny mark. Det är ett viktigt initiativ; jag ser ju att våra svenska företag ligger väldigt långt fram och kan erbjuda helhetslösningar men också att utvecklingsbiståndet kan bidra med att till exempel finansiera olika typer av kapacitetsutbyggnader och förstudier för hållbara projekt.

Regeringen bedömer också att det finns goda möjligheter att arbeta med synergier mellan handel och bistånd i Afrika på en mer övergripande nivå. Jag kan prata väldigt mycket om det, men jag tror att jag stannar där och ser om det finns några frågor.

Anf. 80 DANIEL RIAZAT (V):

Även på den här punkten menar vi från Vänsterpartiets sida att frågan om rättvis handel behöver komma in.

Utöver det skulle jag vilja vända mig emot det som står i det skriftliga underlaget om att det för att fullt realisera Afrikas potential krävs fria och demokratiska samhällen samt en solid och – det är följande jag vänder mig

emot – en regelbaserad marknadsekonomi. Jag tycker inte att det är vår roll att besluta åt afrikanska länder vilken typ av ekonomi de ska ha. Om vi nu har lämnat de koloniala tankebanorna att vi ska berätta för tredje världen vad som är bra för dem kan man också låta bli att berätta vilket ekonomiskt system att land ska ha. Det skulle jag därför vilja anmäla en avvikande ståndpunkt kring.

Ministern har varit i Zambia, om jag inte hörde fel. Jag har också besökt länder i Afrika, bland annat Gambia, och jag har tidigare berättat i EU-nämnden hur exempelvis EU:s handelsavtal gällande fiske med Gambia, Senegal och en rad andra länder har bidragit till massarbetslöshet bland gambier. Det har lett till brist på fisk och till att havsbotten har dött, vilket i sin tur leder till just massdöd av fiskar – detta på grund av att enorma fartyg från Europa har varit där. Jag ska också säga att fartygen gett väldigt låg kompensation till den gambiska staten.

Jag undrar hur man ser på det här. Det är en sak att prata om att vi vill ha en fri, hållbar och ömsesidig handel. Det står här om en ömsesidig och regelbaserad handel, men vad betyder ömsesidig om det bara är den ena parten som gynnas av det – i det här fallet alltid Europa? Jag undrar alltså hur man ser på detta.

Jag vill också betona följande: Om länder i Afrika går med på vissa villkor kan inte jag som svensk politiker motsätta mig de besluten eller ha synpunkter på vilka handelsavtal de skriver under. Men jag vill ändå föra ett resonemang gällande det problematiska i att EU som institution samt Kina och en rad andra aktörer suger ut dessa länders naturresurser och naturtillgångar. Det vill jag höra mer om.

Anf. 81 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack, ministern, för dragningen!

Det är återigen frågan om rättvisa som saknas. Jag vill upplysa om att det finns mer skrivet om definitionen av rättvis handel än vad det finns om regelbaserad handel. Vi kanske kan lägga det bakom oss.

Det finns problem, framför allt när det gäller handelsavtal med Afrika. Men en sak som jag tyckte var väldigt bra i det ministern sa var att man vill öka förädlingsgraden hos de afrikanska länderna. Det är en jätteviktig sak, för alltför många av Afrikas länder är helt och hållet beroende av export av ett fåtal råvaror – ibland en enda. Förutom att det inte lyfter länderna ur fattigdom ökar det ofta konfliktgraden i de här länderna. Det finns saker man skulle kunna göra åt det, men jag tycker inte att regeringens ståndpunkter i övrigt visar vägen för att öka förädlingsgraden och minska beroendet av råvaruexport.

Jag saknar också något om hur vi kan koppla bort den ekonomiska tillväxten från fossilanvändningen genom den här handeln. Det saknas helt och hållet i regeringens ståndpunkt, både den skriftliga och den som uttalats här.

Jag vill haka på det Daniel Riazat sa om fisket, som jag tycker är en jätteproblematisk del i det hela.

En annan problematisk sak vad gäller Afrika handlar om Marocko och Västsahara. EU är helt beroende av import av fosfat från ”Marocko”, men det kommer ur gruvor i Västsahara. Jag skulle vilja ha en kommentar kring det och vad regeringen gör för att stoppa den importen, med tanke på att Västsahara ses som ett ockuperat område i dagsläget.

Anf. 82 MONICA HAIDER (S):

Fru ordförande! Tack, ministern, för föredragningen!

Vi står givetvis fast vid ordet rättvis, som vi gjorde i samband med den förra dagordningspunkten. Jag har också en ganska lång standpunkt att läsa upp:

Handel och utvecklingssamarbete samt skydd av arbetstagares rättigheter, miljön och människors hälsa ska vara ömsesidigt stödjande och samstämmiga. Regeringen bör vara pådrivande inom EU för att förbättra utvecklingsländernas möjligheter att delta i handeln på världsmarknaden utan hämmande handelshinder. Sänkta tullar är inte tillräckligt. Det krävs stöd för att dessa länder ska kunna dra nytta av den globala handelns fördelar. I detta sammanhang är det handelsrelaterade utvecklingsarbetet Aid for Trade ett viktigt verktyg. Det gäller även det svenska initiativet Global Deal som bidrar till fler jobb, bättre arbetsvillkor och en inkluderande tillväxt.

Vikten av globala regler för e-handel bör understrykas särskilt, eftersom detta skapar bättre förutsättningar för företag i utvecklingsländer att delta i globala värdekedjor.

Anf. 83 ANNA LASSES (C):

Jag står också fast vid ordet rättvis.

Regeringen lyfter ofta fram civilsamhället när vi pratar om utvecklingsbistånd kopplat till handel. Jag vill bara försäkra mig om att det är någonting som ministern driver också i EU-sammanhang, även om det inte finns med i den skriftliga standpunkten. Det handlar om vikten av att involvera det lokala civilsamhället.

Anf. 84 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Jag ska ta frågorna i tur och ordning.

Anledningen till att vi lyfter fram marknadsekonomin är ju inte enbart att vi är en regering som tror på marknadsekonomi utan också att vårt syfte med det här arbetet är att fler länder ska kunna lämna fattigdomen bakom sig, utveckla välbefinnande, minska arbetslösheten och minska olika former av problem – inte minst många sociala orättvisor. All historisk erfarenhet visar att vägen dit går genom marknadsekonomi. Den går inte genom socialism och planekonomi. Det är i stället oftast ett recept på ekonomisk förstörelse och väldigt mycket mänskligt lidande. Det är alltså en historisk sakupplösning som vi grundar det på.

Hållbarhetsfrågorna är högt prioriterade för regeringen på många olika sätt. Det sker både i vårt bilaterala arbete och i vårt arbete på EU-nivå. Inte minst Team Sweden gör ett väldigt viktigt arbete med det nu.

Regeringen har också, för att efterleva den internationella lagstiftningen, gett Team Sweden i uppdrag att ta fram samordning av hållbarhetsarbetet. Det handlar om stöd till svenska företag och institutioner på de här marknaderna. Man ska tänka på att de ofta är komplexa. De är ofta inte genomlysta på det sätt vi är vana vid eller kanske vill att de ska vara. Där går vi in med olika former av stödåtgärder, till exempel en helpdesk för ansvarsfullt företagande, som vi har pekat på i vårt program. Vi gör alltså en hel del.

Man ska också påpeka att vart man än kommer i världen, såväl i Afrika som i Asien, möts man ofta av ett erkännande av vad svenska företag gör

– inte minst på hållbarhetssidan. Och med hållbarhet menar jag mer än bara den gröna omställningen. Det handlar också om att ingå partnerskap. Vi är väldigt långsiktiga. Vi är måna om att saker och ting ska gå rätt till.

Jag vill även peka på att EU har avtal om hållbara investeringar. Det första avtalet kallas SIFA och slöts med Angola i november i fjol. I det avtalet ingår både miljö- och arbetsrättsåtaganden. Det ser vi positivt på. Vi tror att det kan vara viktigt framåt.

Förädlingsgraden är också någonting som lyfts fram väldigt mycket. Det är klart att svenska företag ofta har andra principer. I många av de här länderna är det fly-in/fly-out som gäller. Ibland kommer företag till utvecklingsländer med egna medarbetare, och då är det nästan ingen lokal touch på det över huvud taget. Det är naturligtvis ett problem.

Jag tror att det finns två delar i detta. Den ena är vilken inställning man har från respektive företag och respektive land. Där skulle jag vilja säga att Sverige är väldigt långt framme och väldigt generöst, vad gäller både våra företag och oss som nation. Vi vill göra en teknologiöverföring, skapa partnerskap och arbeta tillsammans med de här länderna. Men det räcker inte.

Den andra delen är att det måste finnas en vilja från mottagarländerna att vara inte bara öppna för handel utan också konkurrenskraftiga. Det måste finnas en stabil, makroekonomisk struktur. Man måste vara intresserad av att vilja bekämpa till exempel korruption. Man måste vara intresserad av att ha en rättsstat som fungerar. Man måste vara intresserad av att garantera de människor som bor i landet och dem som kanske flyttar dit mänskliga fri- och rättigheter. Det ser vi en växande problembild kring, inte minst för hbtqi-personer.

Vi har ett ansvar, och vi ligger väldigt långt framme, men även utvecklingsländerna har ett ansvar att anstränga sig för att öppna upp sig för att det ska bli bra. I många av de här länderna finns ju stora rikedomar, stora tillgångar och mycket kapital. Men det används inte på rätt sätt, utan det investeras i saker som inte bygger tillväxt eller försvinner helt enkelt bara i korruption. Det är ett enormt problem.

När det gäller frågan om Västsahara ser jag väl kanske inte att den är uppe till diskussion nu, så jag tänker lämna den därhän.

När det gäller fisket finns det flera delar i frågan. Jag kan som handelsminister bara peka på en sak, och det är att vi har varit väldigt engagerade i att försöka adressera de skadliga fiskesubventionerna. Det var jag här och pratade om inför MC 13. Vi hoppades att vi skulle kunna få en sådan överenskommelse. Vi var nog ganska nära, men tyvärr gick det inte i lås, och för det har kanske Indien ett särskilt ansvar.

Civilsamhället, sist men inte minst, är vi mycket måna om att ha en dialog med både i Sverige inför olika beslut och i våra bilaterala samarbeten. När jag var i Zambia, som ett exempel i det senaste, träffade jag också civilsamhället. Det handlade både om handel och om hbtqi-frågor.

Anf. 85 JACOB RISBERG (MP):

Jag hade egentligen bara en fråga, men först vill jag ta upp att du sa att Marocko inte var en fråga här. Jag antar dock att Marocko, som är en av Afrikas 47 stater, ändå omfattas av frihandeln. Jag funderar på om man ser

handeln med fosfater som en del av frihandeln. Det här är ytterligare ett skäl till att ordet rättvist definitivt ska vara med i de här frågorna.

Jag har en fråga om SIFA-avtalet, som du pratade om, och andra typer av handelsavtal. Ett problem som jag har lyft fram tidigare är att småföretagare i olika länder – det behöver inte vara afrikanska länder utan kan även vara i Sverige – hamnar i en stämningsförhandling eller någon form av process med stora företag. Om det sker för en privatperson i Sverige har den rätt till rättshjälp.

Jag undrar om det finns någon form av rättshjälp vad gäller skiljedomar när det kommer till den här typen av handelsavtal, för ju mer handeln ökar mellan olika länder desto fler tillfällen kommer när företag blir arga och stämmer varandra i domstol. Är det då ett stort företag med väldigt mycket muskler som stämmer en småföretagare i ett annat land, som inte alls har samma möjligheter, står man ju rättslös. Då är det knappast någon fri eller rättvis handel. Finns det någon sådan typ av mekanism, någon form av hjälp vid skiljedomar, i de handelsavtal som har upprättats?

Anf. 86 DANIEL RIAZAT (V):

Man kan göra sig lustig över saker jag inte har sagt, men för mig är frågan om marknadsekonomi viktig. Det hade egentligen kunnat gälla vad som helst. Jag anser inte att vi som europeiska länder ska avgöra åt någon annan hur de ska göra, bortsett från att vi kan uppmuntra till demokratiska handlingar, rättvisa, solidaritet, respekt för mänskliga rättigheter etcetera som vi alla står bakom.

Vi vet att kapitalet ofta har dragits till underordnade länder i världsekonomin för att det handlat om platser där de inte riktigt har behövt respektera krav på grundläggande rättigheter för människor. Det har bland annat lett till tungt, oskyddat arbete för många och till miljöskadlig produktion. Jag menar helt enkelt att de frågorna hänger ihop med varandra och med just rättvis handel.

När det gäller Västsahara och Marocko vill jag ansluta mig till det Miljöpartiet har anfört. Vi kan inte låta bli att tala om en stat som i många decennier olagligt har ockuperat Västsahara. Det måste finnas med – precis som vi tog upp när vi talade om Palestina och Israel – att handel som bedrivs på ockuperad mark inte får förekomma. Det vill jag alltså lägga till.

Anf. 87 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Jag har egentligen inte jättemycket mer att tillägga. När det gäller Marocko ser EU över de existerande associationsavtalen, vilket jag också nämnde i min inledning. Det kan jag upprepa. Det är inte en fråga som är uppsatt på dagordningen för det här mötet på förhand, men arbete pågår som sagt för att se över de existerande associationsavtalen.

Anf. 88 ORDFÖRANDEN:

Jag kan konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning, men med en gemensam avvikande mening anmäld från S, V, C och MP angående rättvis handel. Det lästes också upp en text från Socialdemokraterna som jag inte tänker läsa upp igen. Vänsterpartiet har anmält en avvikande mening vad gäller regelbaserad marknadsekonomi, vilket man vill ska strykas från texten. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har också

anmält en gemensam avvikande mening gällande Marocko och Väst-sahara. Där tänker jag inte heller upprepa hela argumentationen.

Vi går över till dagordningspunkten Övriga frågor.

2023/24:39

24 maj

Anf. 89 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru ordförande! Då ska jag säga någonting kort också om uppföljning-en från MC 13, som ägde rum i Förenade Arabemiraten i slutet av februari. Vi har varit inne lite grann på det. Det är en lunchdiskussion.

Man kan väl säga så här: Vi hade hoppats på mer ambitiösa resultat, naturligtvis, men vi välkomnar de framsteg som ändå gjordes. För att ta det ganska kortfattat gällde det till att börja med tjänster. Avtalet om inhemska regler för tjänster har trätt i kraft. Det är det första WTO-avtalet på detta område på 25 år, så det är viktigt.

Det gällde också utvecklingsfrågor, det vill säga utvecklingsländers särskilda behov av en hållbar övergång för länder som lämnar gruppen minst utvecklade länder med en gradvis utfasning av förmåner, något som inte minst de själva väldigt ofta lyfter. Det kan ju bli ganska drakoniska hopp, så att säga, när man lämnar den här gruppen. Att man gör det är ju i sig bra, men en övergångsperiod kan vara rimligt.

Jag kan också glädja EU-nämndens ledamöter med att vi fått två nya medlemmar, nämligen Komorerna och Östtimor.

Vi kan också vara nöjda med – och detta är väldigt viktigt – att det inte blev några nya undantag i reglerna om immaterialrätt. Det är viktigt för Sverige och för drivkrafterna för forskning och utveckling i hela vår tech-sektor.

Sedan är det viktigt att vi fortsätter arbeta med de områden där vi kanske inte uppnådde de resultat vi hade velat se, till exempel en överenskommelse om förbud mot skadliga fiskesubventioner som bidrar till överfiske och överkapacitet, jordbruksfrågorna inklusive livsmedelsförsörjning samt vägen framåt rörande handel och hållbarhet samt handel och industripolitik.

Vid sidan av detta finns det en annan viktig fråga som vi visste inte skulle komma upp till diskussion den här gången men som jag ändå vill nämna. Det gäller en reformering av WTO, någonting som vi lägger väldigt mycket tid på – särskilt vad gäller just tvistlösning eller det frånvarande tvistlösningsinstrumentet.

Vi hade också uppe frågan om plurilaterala avtal, alltså att man helt enkelt har ett WTO som går i olika hastigheter beroende på intresse och önskemål. Det tror vi är en väldigt viktig väg framåt, och det är någonting vi jobbar mycket med.

Jag svarar gärna på frågor även där.

Anf. 90 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi statsrådet för informationen. Vi tackar också för i dag och önskar en fortsatt trevlig dag och så småningom helg.

Anf. 91 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Då får jag besvära nämndens ledamöter om ett fortsatt trevligt möte, helt enkelt, och en trevlig helg så småningom. Fortsätt med fredagsmyset!

§ 4 Jordbruks- och fiskefrågor

Landsbygdsminister Peter Kullgren

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för jordbruk och fiske den 29 april 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för jordbruk och fiske den 27 maj 2024

Anf. 92 ORDFÖRANDEN:

Då hälsar vi landsbygdsminister Peter Kullgren med medarbetare varmt välkomna till dagens EU-nämnd. Vi börjar med återrapport från möte i rådet den 29 april. Vill statsrådet tillägga någonting där?

Anf. 93 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Nej, men jag svarar på frågor om sådana finns.

Anf. 94 ORDFÖRANDEN:

Då lämnar vi den punkten.

Vi går över till information och samråd och dagordningspunkt 3, Krissituationen inom jordbrukssektorn. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 95 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Vid jordbruksrådet den 27 maj förväntas en diskussion om vidtagna åtgärder för att hantera situationen i jordbrukssektorn samt åtgärder för krishantering.

Regeringen välkomnar att ordförandeskapet följer upp de åtgärder som genomförts för att hantera situationen i jordbrukssektorn. Regeringen delar kommissionens utgångspunkt om vikten av att genomföra genomgripande förenklingar för jordbrukarna och att stärka konkurrenskraften och lönsamheten i jordbrukssektorn. Det är viktigt att vid sidan om kortsiktiga åtgärder även fokusera på åtgärder som kan stärka konkurrenskraften på längre sikt.

Regeringen stöder de förslag till förenklingar som presenterats tidigare och som till delar redan beslutats. Regeringen anser att detta är steg i rätt riktning. Förslagen är dock inte tillräckliga för att åstadkomma en märkbar skillnad för jordbrukarna och ge medlemsstaterna den ökade flexibilitet som behövs. Jordbrukarnas administrativa börda måste även i betydligt högre grad beaktas även vid ny lagstiftning utanför GJP som berör lantbrukarna.

Utifrån nuvarande geopolitiska situation och pågående klimatförändringar finns det ett behov av mer effektiva krishanteringsinstrument. Vid utformningen av riskhanteringsinstrument behöver medlemsstaternas olika förutsättningar beaktas samtidigt som det säkerställs att incitament kvarstår för marknadslösningar. Regler för användningen av den nuvarande jordbruksreserven inom GJP bör ses över för att på ett bättre sätt möta nuvarande behov. Regeringen förordar generellt förebyggande åtgärder snarare än krisstöd i efterhand men är öppen för att exempelvis analysera och diskutera förslag till nationella krisreserver som finansieras av medlemsstaternas respektive EU-kuvert.

Regeringen är kritisk till förlängningen av det tillfälliga ramverket för krisstöd och anser att det är viktigt att återgå till en mer strikt hållning för

statsstöd och kontroll för att främja den gemensamma marknadens funktion.

2023/24:39
24 maj

Ett konkurrenskraftigt och lönsamt jordbruk är en grundförutsättning för att nå livsmedelstrygghet men även för att vi ska kunna nå våra miljö- och klimatmål. Den gröna given handlar i grunden om att göra livsmedelskedjan mer hållbar inom alla tre dimensioner. Detta är något som regeringen stöder och ställer sig bakom. Omställningen av jordbruket för att möta miljö- och klimatutmaningar behöver genomföras på ett sådant sätt att lönsamheten och konkurrenskraften samtidigt stärks.

Anf. 96 JACOB RISBERG (MP):

Vad jag förstår har vi anmält en avvikande standpunkt på denna punkt tidigare, och den står vi såklart bakom sedan förut. Jag vill dock återigen lyfta upp att det är viktigt att en ytterligare förändring av EU:s jordbrukspolitik inte går utöver det arbete som görs i miljö- och klimatfrågor. Vi får inte tulla mer på det. Det är också viktigt att fortsätta arbetet för att minska beroendet av importerade fossila tillsatsmedel. Vi pratade nyss om Västsahara, så jag vill återigen säga att det handlar om Marocko och framför allt Ryssland vad gäller mineralgödsel.

Anf. 97 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill bara för Socialdemokraternas räkning säga att detta har varit uppe till diskussion tidigare. Då fick vi stöd för, och regeringen har också med det numera, att den gröna given i grunden handlar om att göra livsmedelskedjan mer hållbar inom alla tre dimensioner och att detta är något som regeringen stöder och ställer sig bakom. Vi tycker att det är väldigt bra att det fortfarande finns med i standpunkten.

Min fråga är väl om vi kan utgå från att detta inte bara blir ord på ett papper utan att statsrådet också tänker vara tydlig med detta i kretsen av landsbygdsministrar.

Anf. 98 DANIEL RIAZAT (V):

Även Vänsterpartiet har haft en avvikande standpunkt tidigare. Vi menar att en viktig aspekt i det fortsatta arbetet är att stärka förutsättningarna för mindre och medelstora lantbruksföretag och att dialogen därutöver bör uppmärksamma åtgärder som ekonomiskt stärker de lantbruk som ligger i framkant med att stärka klimat- och miljönytta i livsmedelsproduktionen.

Anf. 99 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Jag såg detta mest som medskick. Självklart ska det här inte bara stå, utan det är också någonting som jag är tydlig med när vi möter de andra ministrarna på mötena.

Anf. 100 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en gemensam avvikande mening anmäld från V och MP i enlighet med den avvikande mening man hade den 26 april.

Då går vi till dagordningspunkt 4, Marknadssituationen, särskilt efter invasionen av Ukraina. Även detta är en diskussionspunkt.

Anf. 101 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Vid rådsmötet kommer kommissionen att informera om situationen på jordbruksmarknaderna följt av en diskussion.

Marknaden präglas av osäkerhet som en följd av geopolitiska kriser vilka påverkar handel, priser och ekonomin i stort. Under det senaste året har priserna på insatsvaror sjunkit. Det gäller exempelvis för energi, mineralgödsel och djurfoder. Priserna är samtidigt fortfarande betydligt högre jämfört med situationen innan pandemin. Något som pressar jordbrukets lönsamhet i ökande grad är kostnader som en följd av det höga ränteläget.

Priserna på jordbrukets produkter har sista halvåret varit relativt stabila för animalieprodukter men minskat för spannmål. Sista månaden har dock osäkerheten kring utvecklingen på grödor i viktiga produktionsområden globalt inneburit en uppåtgående prisrörelse för exempelvis vete. I stora delar av Sverige har den sena våren försenat vårsådden, vilket kan komma att påverka skördens storlek i Sverige.

Lantbruksbarometern för 2024 visar att lönsamheten under 2023 blev svag i Sverige på grund av ogynnsam väderlek och stigande räntor. Svag lönsamhet ledde även till att jordbrukarna minskade sina investeringar. Inför 2024 finns det en ökad optimism, och en större andel av jordbrukarna än tidigare bedömer att lönsamheten kommer att förbättras men från en låg nivå.

Regeringen är positiv till att ordförandeskapet lyfter frågan om marknadssituationen på rådet. Det är värdefullt att återkommande tydliggöra situationen på jordbruksmarknaderna. Regeringen anser att det är viktigt att eventuella förslag från kommissionen eller medlemsstaterna för att möta utmaningarna på jordbruksmarknaderna belyses på ett transparent sätt.

Mot bakgrund av att regeringen driver en budgetrestriktiv linje är det viktigt att säkerställa att eventuella förslag som kommissionen presenterar inte innebär nya åtaganden som på kort eller lång sikt inte kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Anf. 102 JACOB RISBERG (MP):

Jag har egentligen bara lite medskick. Det är intressant att se att jordbruket är så extremt beroende av just priserna på energi, mineralgödsel och djurfoder. Det är också ytterligare en anledning till att det är viktigt att vi går före och gör alltmer av jordbruket ekologiskt. Då är vi inte alls beroende av just dessa tre insatsvaror på samma vis.

En del av regeringens ståndpunkt handlar om problemen med blöta förhållanden, försenad vårsådd och så vidare. Det är väldigt viktigt att vi klimatanpassar jordbruket i hela EU för att göra det mer konkurrenskraftigt inte bara nu utan framför allt för framtiden när vi får ett alltmer förändrat klimat. Vi kan inte fortsätta i samma traktorhjulspår som tidigare, utan vi måste verkligen ligga i framkant för att reformera hela det europeiska jordbruket.

Anf. 103 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går till dagordningspunkt 5, Övriga frågor. Finns det någonting att säga där från statsrådets sida?

2023/24:39
24 maj

Anf. 104 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):
Nej, inte i dag.

Anf. 105 ORDFÖRANDEN:

Utmärkt! Då tackar vi så mycket för i dag och önskar er en fortsatt trevlig dag.

§ 5 Transport-, telekommunikations- och energifrågor
Statssekreterare Daniel Liljeberg
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för transport, telekommunikation och energi den 4 mars 2024
Återrapport från informellt ministermöte den 15–16 april 2024
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för transport, telekommunikation och energi den 30 maj 2024

Anf. 106 ORDFÖRANDEN:

Då hälsar vi statssekreterare Daniel Liljeberg med medarbetare varmt välkomna till EU-nämnden. Vi börjar med återrapporterna. Vill statssekreteraren säga någonting kring återrapporterna?

Anf. 107 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Nej, jag har inget ytterligare att tillägga om inte nämnden har några frågor.

Anf. 108 ORDFÖRANDEN:

Då går vi över till information och samråd och börjar med dagordningspunkt 3, Slutsatser om utveckling av hållbara elnät. Det är en beslutspunkt.

Anf. 109 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Vid rådsmötet kommer det belgiska ordförandeskapets förslag till rådsslutsatser om elnät att behandlas med syftet att anta dem. Förslaget till rådsslutsatser är en följd av ett ökat fokus inom EU på energiomställning och på bättre energiinfrastruktur, vilket även lyfts i den så kallade Letta-rapporten om framtiden för EU:s inre marknad. Slutsatserna täcker ett brett spann av elnätsrelaterade frågor, men huvudfokus ligger på finansiering och på utvecklad planering och integrering av de europeiska elnäten.

Regeringen välkomnar en diskussion om elinfrastruktur och hur den kan bidra till att genomföra energiomställningen men samtidigt hålla nere elpriserna. Regeringen anser att både nationella och europeiska perspektiv är viktiga för ett effektivt utnyttjande av befintliga elnät och vid planeringen av nya.

Min och regeringens mening är att all fossilfri energi måste bidra till energiomställningen. Därför verkar vi för att rådsslutsatserna ska vara teknikneutrala.

Regeringen anser också att det först och främst är viktigt att flaskhalsar och obalanser inom medlemsländer åtgärdas. Vi menar att en effektiv användning av elnät inom EU förutsätter rimligt utformade elnätsområden i alla medlemsländer.

Regeringen driver en budgetrestriktiv linje och anser att dessa rådsslutsatser inte ska föregripa förhandlingar om EU:s fleråriga budgetramverk. Regeringen anser att statlig och i synnerhet EU-gemensam delfinansiering av elnätet bör omfatta sammanlänkningar mellan medlemsstater, inte inom dem. Generellt bör inga ytterligare finansieringsinstrument införas.

Vi anser också att deltagande i kostnadsdelningssystem för energi-

Anf. 110 DANIEL RIAZAT (V):

Jag kan inte den här frågan så bra, men jag har fått ett medskick från en av mina kollegor. Jag hoppas dessutom att det är på rätt punkt. Jag blev lite osäker.

Vad gäller nya kablar mellan länder menar Vänsterpartiet att Sverige måste motsätta sig Hansa Powerbridge. Ingår det i denna punkt? Om det gör det och ifall den svenska regeringen inte motsätter sig det vill jag anmäla en avvikande standpunkt.

Anf. 111 JACOB RISBERG (MP):

För en gångs skull tänker jag inte ansluta mig till Vänsterpartiets avvikande standpunkt här.

Däremot vill jag gärna se att man när det gäller all fossilfri energi i stället pratar om förnybar energiproduktion. Av kända skäl vill vi byta ut det ordet.

I övrigt har jag inga större synpunkter på regeringens standpunkt.

Anf. 112 ORDFÖRANDEN:

Jag ser att V instämmer om förnybar energi.

Anf. 113 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Jag noterar yrkandet från Miljöpartiet. Det är väl inte första gången ett liknande yrkande har lagts fram i den här församlingen. Regeringens standpunkt är som föreslagen.

När det gäller Hansa Powerbridge är det helt korrekt att det handlar om elnät och sådär. Men Hansa Powerbridge är ett koncessionsansökningsärende från Svenska kraftnät som just nu ligger på regeringens bord. Det är inte ett ärende som diskuteras inom ramen för de här rådsslutsatserna över huvud taget. Det är en enskild förbindelse mellan Sverige och Tyskland som Sverige och Tyskland själva råder över.

Anf. 114 DANIEL RIAZAT (V):

Jag väljer i så fall att stå kvar vid avvikande standpunkt gällande Hansa Powerbridge. Jag uppfattar det som att det inte gäller explicit detta ärende, men det har med själva kabelförbindelserna att göra. Det gör att det i slutänden ändå kommer att bli en fråga som ska hanteras. Jag kan få ett förtydligande om det.

När det gäller förnybart anser Vänsterpartiet också, precis som ordföranden sa, att fossilfritt bör ändras till förnybart.

Anf. 115 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade standpunkt med en gemensam avvikande mening från Vänsterpartiet och Miljöpartiet angående förnybart och en avvikande mening från Vänsterpartiet angående Hansakabeln.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Meddelandet REPowerEU: quo vadis?. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 116 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Vid rådsmötet kommer det att hållas en diskussion om meddelandet om RePowerEU-planen från 2022. Meddelandet innehöll förslag på åtgärder i syfte att fasa ut EU:s beroende av energiimport från Ryssland så fort som möjligt och förslag om ändringar i förnybartdirektivet, energieffektiviseringsdirektivet och direktivet om byggnaders energiprestanda.

Regeringen stöder fortsatt RePowerEU-meddelandet och anser i likhet med riksdagen att det europeiska beroendet av rysk energi, inte minst fossil energi, bör upphöra snarast. Regeringen anser därför att EU bör anta sanktioner mot all rysk fossilgas. Som en konsekvens av det anser regeringen att sanktioner mot rysk flytande naturgas, särskilt import till terminaler som inte är kopplade till det europeiska gasnätet, bör införas snarast.

Vidare anser regeringen att EU har klarat sig igenom den akuta energikrisen och att en snabbare utrullning av fossilfri energi är en grundförutsättning för att vi ska klara den fortsatta energiomställningen.

Regeringen anser också att det är viktigt med en teknikneutral behandling av alla fossilfria energislag och att medlemsstater behåller sin rätt att styra över sin egen energimix.

Anf. 117 ANNA LASSES (C):

Fru ordförande! Det här med att fasa ut den ryska energin tycker vi alla är otroligt angeläget, för vår säkerhet men inte minst för klimatet och även för möjligheten att stärka den inhemska energiförsörjningen.

Det finns dock en sak, och jag vet att det diskuterades i utskottet häromdagen: Vi behöver faktiskt veta varifrån energin kommer. Vi skulle alltså vilja att Sverige driver på för en ursprungsmärkning, att all el som produceras och säljs i EU ska redovisas med ursprungsgarantier och koldioxidavtryck i realtid. Jag vet att det diskuterades.

Det är något som vi kommer att anmäla som avvikande ståndpunkt, om inget ändras.

Anf. 118 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack för dragningen, statssekreteraren!

Jag vill haka på det Centerpartiet pratar om. Ursprungsmärkning är en jättebra sak.

Vad gäller regeringens ståndpunkt i det första stycket i det skriftliga materialet, där man pratar om utrullning av fossilfri energi, vill vi såklart ändra det till förnybar energi.

Jag vill också ställa frågor om vilka möjligheter det finns för att stoppa importen av rysk energi och hur snart det kan ske. Frågan har varit uppe lite grann tidigare i dag. Men eftersom det nu handlar specifikt om energi vore det intressant att få höra det.

I det tredje stycket i det utskickade materialet står det att det är viktigt med teknikneutral behandling av alla fossilfria energislag. Det håller jag med om. Där behöver vi inte byta ut fossilfria mot förnybara. Där får fossilfria gärna stå kvar. Det vore exemplariskt om vi kunde ha teknikneutral behandling av alla typer av energiproduktion.

Anf. 119 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Statssekreteraren! Det är spännande att se att det i ståndpunkterna återigen står att medlemsstaterna ska behålla sin rätt att styra över sin egen energimix. Det är bra.

Jag jobbar inte heller med det här varje dag. Därför måste jag bara ställa en fråga. Betyder detta att regeringen därmed inte längre tycker att det är rimligt att svenska skattebetalare ska betala för dyr ny kärnkraft i andra medlemsstater? Det är mer en kunskapsfråga. Det har regeringen nämligen tyckt tidigare. Men om alla ska bestämma över sin egen energimix har det kanske ändrats nu.

Anf. 120 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill instämma i och ställa mig bakom det som Miljöpartiet har sagt och även Anna Lasses inlägg angående ursprungsmärkning.

Anf. 121 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Det var många frågor. Jag hoppas kunna hålla reda på alla. Ni får gärna påminna mig om jag missar någonting.

Jag börjar från slutet, med Matilda Ernkrans fråga. Ja, det är regeringens uppfattning att vi inte ska finansiera kärnkraft i andra länder. Alla har sin egen energimix och ansvarar för den.

Jag backar vidare bland frågorna. Jag uppfattade ett yttrande om förnybart. Jag kommenterar inte det vidare; jag tror inte att vi ska förlänga dagens sammanträde mer än nödvändigt.

När det gäller att förhindra import av rysk gas var jag kallad till näringsutskottet för tre veckor sedan, eller något i den stilen. Då meddelade jag att om vi inte inom en snar framtid får besked från EU att vi kan få sanktioner på EU-nivå behöver Sverige utforska hur en nationell reglering skulle kunna se ut. Men det bygger på att vi inte får någonting i närtid från EU. Initialt ser det positivt ut i förhandlingarna om det 14:e sanktionspaketet. Det ser alltså ut som att det ska kunna komma någonting i närtid från EU.

Jag ber om ursäkt för att jag svarar på den första frågan, från Centerpartiet, sist. Den är inte desto mindre viktig. Ursprungsmärkning av energi är svårt. Det är svårt att bestämma var en molekyl kommer ifrån. Men den typen av åtgärder finns bland annat inom RED, förnybartdirektivet, och i gasmarknadspaketet. Vi arbetar just nu inom Regeringskansliet på att kunna genomföra dem på bästa sätt.

Om det rör till exempel olja eller sådant kan man möjligen se vilket ursprungslandet är, var oljan kommer ifrån senast men inte mer än så.

Anf. 122 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack för svaren, statssekreteraren!

Det låter lovande att regeringen säger här att man är beredd att gå längre än EU eventuellt lyckas göra i sanktionspaketet.

Det här är en fråga som har drivits från riksdagens sida sedan våren 2022. Jag vet också att energiminister Busch i februari i år sa att regeringen ska arbeta vidare med ett förslag om att Sverige ska stoppa importen av rysk gas. Det är tre månader sedan. Om man har arbetat med det sedan i februari och det ändå har inte skett undrar jag alltså hur snart Sverige skulle kunna gå vidare med det på egen hand om EU nu inte kommer överens.

Anf. 123 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Vi lämnar kanske det som är föremål för överläggningen i dag lite grann, men jag anser att frågan förtjänar ett svar.

Huvudinriktningen från regeringens sida är att arbeta för sanktioner på EU-nivå. Det allra viktigaste är att vi får en bred sanktion mot Ryssland när det gäller väldigt mycket gaskonsumtion i Europa, så att det blir ett rejält tapp för Rysslands finansiering av deras krig mot Ukraina. Om det bara är Sverige blir den effekten mycket mindre.

Icke desto mindre måste vi göra någonting när det gäller vår del i Sverige. Vi har meddelat att vi avvaktar de arbeten som pågår i EU. Om de inte levererar kommer regeringen att utforska hur en nationell lagstiftning skulle kunna se ut. Det är mitt svar i dag.

Anf. 124 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en gemensam avvikande mening från C, MP och V angående ursprungsmärkning och en från V och MP angående förnybar energi.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Den europeiska gröna given. Det är en lägesrapport och en diskussionspunkt.

Anf. 125 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Fru ordförande! Vid rådmötet kommer det att hållas en diskussion om läget vad gäller den gröna given. Kommissionens meddelande om den gröna given kom i december 2019 och har sedan följts av lagstiftningspaket som Fit for 55.

Som konstaterats av EU:s stats- och regeringschefer i Europeiska rådet ger omställningen för klimatneutralitet möjligheter till ekonomisk tillväxt, nya affärsmodeller och marknader, nya arbetstillfällen och teknisk utveckling. Den gröna omställningen är nödvändig av såväl ekonomiska som klimatmässiga och säkerhetspolitiska skäl.

Fokus i det fortsatta genomförandet av den gröna givens energipolitik måste vara att fasa ut användningen av fossila bränslen i hela EU och underlätta för industri och konsumenter att välja de mest kostnadseffektiva fossilfria lösningarna.

Varje region och industri måste ges möjlighet att bygga konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt baserat på sina specifika förutsättningar. Stärkt konkurrenskraft i genomförandet av den gröna given förutsätter ökad elektrifiering och teknikneutralitet mellan alla fossilfria tekniker, både kärnkraft och förnybart.

Det krävs också minskad detaljreglering i den fortsatta utvecklingen av regelverk om hur den gröna givens övergripande mål nås.

Slutligen: Som jag nämnde tidigare, när vi samrådde om rådsslutsatserna om elnät, anser regeringen att både nationella och europeiska perspektiv är viktiga för ett effektivt utnyttjande av näten. Först och främst är det viktigt att flaskhalsar och obalanser inom medlemsländer åtgärdas.

Anf. 126 JACOB RISBERG (MP):

Fru ordförande! Tack för den snabba dragningen, statssekreteraren! Jag försökte hänga med.

Återigen skulle jag när det gäller de mest kostnadseffektiva fossilfria lösningarna gärna se ordet hållbara där, även om de mest kostnadseffektiva förmodligen också kommer att bli de mest hållbara i det här läget. Men jag har fått order om att föreslå att vi ska ha in hållbara här.

Sedan skulle jag vilja lyfta upp en sak. Den gröna given togs fram som en del av EU:s strategiska plan. Nu ser vi att EU arbetar med en ny strategisk plan – det har förekommit läckta dokument. Det finns inte någon grön giv med i den nya strategiska planen. Vi skulle gärna vilja se att man arbetar med en grön giv 2.0 i den nya strategiska planen, för vi tycker att det är väldigt viktigt att detta arbete fortsätter.

Anf. 127 JYTTE GUTELAND (S):

Fru ordförande! Vi socialdemokrater instämmer i mycket av regeringens ståndpunkt, till exempel att den gröna given och hela den transition vi ser är bra för grön teknik och möjligheten till nya arbetstillfällen. Flera kostnadsanalyser som EU-kommissionen har gjort har visat på just detta – att det faktiskt leder till en förbättrad ekonomisk situation för EU-länderna att driva på. Det är väldigt bra att den slutsatsen dras i slutsatserna och i regeringens ståndpunkt.

Vad gäller kärnkraften vill regeringen ha med både kärnkraft och förnybart i en bisats när det handlar om elektrifiering. Utan att gå in och vara petiga här vill vi ändå säga att vi tycker att det är förvånande att man nämner energislag. Det är flera skäl till att det är förvånande att man numera från regeringens sida vill lyfta fram exempelvis kärnkraft. I samma mening säger man ju att man vill vara teknikneutral. Det är också förvånande med tanke på att vi inte gärna vill att EU lägger sig i vilken energimix medlemsländerna har.

Dessutom kan man lite i likhet med vad Miljöpartiet lyfte fram ifrågasätta varför detta känns viktigt när de ekonomiska bedömningar som görs just nu, inte minst av det privata näringslivet, är att det inte är kostnadseffektivt. I ett sammanhang där man vill prata om fonder och möjligheten att fondera medel blir det extra besvärande om vi skulle se att EU exempelvis gick in med stora fonderingar till kärnkraft i andra medlemsländer, när vi vet hur riskfyllt det är. Det är så riskfyllt att det privata näringslivet i väst inte är intresserat av detta. Det är möjligen ryssar och kineser som är intresserade. Det vore alltså väldigt olyckligt om svenska skattebetalare på EU-nivå gick in med fondering till exempelvis misslyckade satsningar i Frankrike.

Vi vill säga att det vore klädsamt om regeringen lite snyggt backar tillbaka när det gäller denna typ av formuleringar framöver.

Anf. 128 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Vi tycker att formuleringen är viktig. Kärnkraften kan annars riskera att exkluderas, och vi vill att den är inkluderad. Annars noterar jag ledamotens ståndpunkt, och jag gläder mig åt att det också finns saker där vi verkar vara överens.

Jag uppfattar att det för övrigt inte var så väldigt många frågor till mig. Det var påstående kring det fortsatta arbetet. När det gäller den stora planen är det inte en fråga för den 30 maj, utan det är en fråga för EU:s stats- och regeringschefer – om man vill ha synpunkter på takten och så vidare. Jag förstår ledamotens engagemang. Det kanske kan komma till

uttryck på olika sätt den 30 maj också, men det är inte föremål för det här ministermötet.

Anf. 129 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande mening från Miljöpartiet, som vill ha in ordet ”hållbara”, och ett medskick från Socialdemokraterna.

Då går vi till dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Det finns ett antal sådana. Vill statssekreteraren säga någonting om någon av dessa?

Anf. 130 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

Nej.

Anf. 131 JACOB RISBERG (MP):

Det finns en övrig fråga som jag tycker är väldigt intressant: Slutgiltiga och uppdaterade nationella energi- och klimatplaner – lägesrapport. Och det är information från kommissionen.

Jag antar att Sverige ska lämna in sin energi- och klimatplan den 30 juni. Min fråga till statssekreteraren är helt enkelt: Finns det någon sådan, och när finns det i så fall möjlighet för oss att få se den?

Anf. 132 Statssekreterare DANIEL LILJEBERG:

En sådan finns. Det fanns ett utkast förra sommaren, ungefär vid den här tiden. Sedan har kommissionen haft synpunkter. Energimyndigheten har haft i uppdrag att se över dessa synpunkter, och nu har de kommit tillbaka till Regeringskansliet. I Regeringskansliet bereds nu just den rapport som regeringen, vill jag understryka, ska överlämna till kommissionen senast den 30 juni. Hur vi informerar riksdagen vill jag återkomma till. Men det kommer inte att bli någon riksdagsbehandling på det sättet, och det vet ledamoten.

Anf. 133 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi statssekreteraren med medarbetare så mycket och önskar en fortsatt fin dag.

§ 1 Utrikesfrågor – försvar	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 4 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	2
Anf. 5 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 6 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	2
Anf. 7 ANNA LASSES (C).....	3
Anf. 8 MARKUS SELIN (S).....	4
Anf. 9 MARTIN KINNUNEN (SD).....	4
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	4
Anf. 11 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	5
Anf. 13 MARKUS SELIN (S).....	6
Anf. 14 JACOB RISBERG (MP).....	6
Anf. 15 DANIEL RIAZAT (V).....	6
Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	6
Anf. 17 JACOB RISBERG (MP).....	7
Anf. 18 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 19 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	7
Anf. 20 ORDFÖRANDEN.....	7
§ 2 Utrikesfrågor.....	8
Anf. 21 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 22 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	8
Anf. 23 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	8
Anf. 25 LINNÉA WICKMAN (S).....	9
Anf. 26 DANIEL RIAZAT (V).....	10
Anf. 27 ANNA LASSES (C).....	10
Anf. 28 JACOB RISBERG (MP).....	10
Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	11
Anf. 30 ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 31 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	12
Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S).....	14
Anf. 33 JACOB RISBERG (MP).....	15
Anf. 34 ANNA LASSES (C).....	16
Anf. 35 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	16
Anf. 36 JACOB RISBERG (MP).....	17
Anf. 37 MATILDA ERNKRANS (S).....	17
Anf. 38 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	17
Anf. 39 JACOB RISBERG (MP).....	18
Anf. 40 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	18
Anf. 41 ORDFÖRANDEN.....	18
Anf. 42 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	18
Anf. 43 ANNA LASSES (C).....	21
Anf. 44 DANIEL RIAZAT (V).....	22
Anf. 45 JACOB RISBERG (MP).....	23
Anf. 46 RASMUS GIERTZ (SD).....	24
Anf. 47 LINNÉA WICKMAN (S).....	25

Anf. 48	MAGNUS BERNTSSON (KD)	27
Anf. 49	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	27
Anf. 50	DANIEL RIAZAT (V)	30
Anf. 51	JACOB RISBERG (MP)	32
Anf. 52	ANNA LASSES (C)	33
Anf. 53	LINNÉA WICKMAN (S)	34
Anf. 54	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	34
Anf. 55	JACOB RISBERG (MP)	37
Anf. 56	DANIEL RIAZAT (V)	37
Anf. 57	ORDFÖRANDEN	37
Anf. 58	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	38
Anf. 59	ORDFÖRANDEN	38
Anf. 60	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	38
§ 3	Utrikesfrågor – handel	39
Anf. 61	ORDFÖRANDEN	39
Anf. 62	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	39
Anf. 63	ORDFÖRANDEN	39
Anf. 64	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	39
Anf. 65	MONICA HAIDER (S)	40
Anf. 66	DANIEL RIAZAT (V)	40
Anf. 67	JACOB RISBERG (MP)	41
Anf. 68	ANNA LASSES (C)	41
Anf. 69	MATILDA ERNKRANS (S)	41
Anf. 70	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	41
Anf. 71	MONICA HAIDER (S)	42
Anf. 72	DANIEL RIAZAT (V)	42
Anf. 73	ANNA LASSES (C)	42
Anf. 74	JACOB RISBERG (MP)	43
Anf. 75	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	43
Anf. 76	ORDFÖRANDEN	44
Anf. 77	MONICA HAIDER (S)	44
Anf. 78	ORDFÖRANDEN	44
Anf. 79	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	44
Anf. 80	DANIEL RIAZAT (V)	45
Anf. 81	JACOB RISBERG (MP)	46
Anf. 82	MONICA HAIDER (S)	46
Anf. 83	ANNA LASSES (C)	47
Anf. 84	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	47
Anf. 85	JACOB RISBERG (MP)	48
Anf. 86	DANIEL RIAZAT (V)	49
Anf. 87	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	49
Anf. 88	ORDFÖRANDEN	49
Anf. 89	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	50
Anf. 90	ORDFÖRANDEN	50
Anf. 91	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	50
§ 4	Jordbruks- och fiskefrågor	51
Anf. 92	ORDFÖRANDEN	51
Anf. 93	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	51
Anf. 94	ORDFÖRANDEN	51
Anf. 95	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	51
Anf. 96	JACOB RISBERG (MP)	52

Anf. 97	MATILDA ERNKRANS (S)	52	2023/24:39
Anf. 98	DANIEL RIAZAT (V)	52	24 maj
Anf. 99	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	52	
Anf. 100	ORDFÖRANDEN	52	
Anf. 101	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	53	
Anf. 102	JACOB RISBERG (MP)	53	
Anf. 103	ORDFÖRANDEN	53	
Anf. 104	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	54	
Anf. 105	ORDFÖRANDEN	54	
§ 5	Transport-, telekommunikations- och energifrågor	55	
Anf. 106	ORDFÖRANDEN	55	
Anf. 107	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	55	
Anf. 108	ORDFÖRANDEN	55	
Anf. 109	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	55	
Anf. 110	DANIEL RIAZAT (V)	56	
Anf. 111	JACOB RISBERG (MP)	56	
Anf. 112	ORDFÖRANDEN	56	
Anf. 113	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	56	
Anf. 114	DANIEL RIAZAT (V)	56	
Anf. 115	ORDFÖRANDEN	56	
Anf. 116	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	57	
Anf. 117	ANNA LASSES (C)	57	
Anf. 118	JACOB RISBERG (MP)	57	
Anf. 119	MATILDA ERNKRANS (S)	58	
Anf. 120	DANIEL RIAZAT (V)	58	
Anf. 121	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	58	
Anf. 122	JACOB RISBERG (MP)	58	
Anf. 123	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	59	
Anf. 124	ORDFÖRANDEN	59	
Anf. 125	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	59	
Anf. 126	JACOB RISBERG (MP)	59	
Anf. 127	JYTTE GUTELAND (S)	60	
Anf. 128	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	60	
Anf. 129	ORDFÖRANDEN	61	
Anf. 130	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	61	
Anf. 131	JACOB RISBERG (MP)	61	
Anf. 132	Statssekreterare DANIEL LILJEBERG	61	
Anf. 133	ORDFÖRANDEN	61	